

KAITSE KODU!

10. mai 1930

NR. 19

Hind 20 senti

SARU.

Tänases numbris:

- Kaanepilt: Tallinna malev 1. mai jalutuskäigul.
S. Johani: Rahvustundest ja selle süvendamise tarvidusest.
E. V.: Kas Inglise merevalitsuse lõpp?
— Hirm, mis see õieti on?
Vambo: Kevadine jalutuskäik.
Kui loitsid jüriöö tuled.
Jüripäev ja 1. mai.
Ägedamaid kaitselahinguid.
J. Sauli: Roheline kuu.
Rannu lahingu mälestamine.
Rahvanalju.
Toimetusele saadetud kirjandus.
Male.

Suitsetage
PABEROSSE

MANON
Laferme

Stella

Divas

20 f. - 35 s.
25 f. - 35 s.
20 f. - 25 s.
25 f. - 25 s.

Laferme

L

**ÜKSIK
NUMBER
20 SENTI**

**ILMUB
1-KORD
NÄDALAS**

6. AASTA KAITSE KODU! N: 19

TOIMETUS JA TALITUS: Tallinnas, Kaarli tän. 8, kaitseliidu staabis. Tel. 370. Toimetuse kõnetunnid igal äripäeval kella 10—12 e. l. Kaastöö arvatakse tasu alla ainult siis, kui sellele tasunõudmine peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaamiseks markimata käsi-kirju alal ei hoita.

10. MAI 1930

Väljaandja: **KAITSELIIDU PEASTAAP.**
Vastutav toimetaja: kol.-ltm. **A. BALDER.**
Tegev toimetaja: **L. SÕERD.**

TELLIMISHIND: aastas 6 krooni, poolaastas 3 kr., veerandaastas 1 kroon 50 senti, kuus 50 senti. **KUULUTUSTE HINNAD:** 1 lehekülje teksti ees Kr. 50, tekstis ja tagumise kaane välisküljel Kr. 80, teksti järel Kr. 40 ja kaante sisekülgedel Kr. 60. — Vähemad kuulutused proportsionaalselt odavamad.

Rahvustundest ja selle süvendamise tarvidusest

„Kaitse Kodul!le“ kirjutanud **H. Johani**, Pärnumaa ringkonna esinaine

Esialgusel vaatlemisel paistab, et kõnelda selle aine üle on täiesti üleaarne. Meil on ju viimasel ajal kõneldud palju isamaast ja tema armastamisest, järelikult ka rahvustundest, sest need mõisted on üksteisega väga lähedalt seotud, nii lähedalt, et kõneldes ühest ei saa vaikida teisest. Kuna kaitseliit ja naiskodukaitse on eelkõige isamaa teenistuses, siis on ju kas või ainult see, et niipalju kodanikke üle maa on ses organisatsioonis, kõige paremaks tunnistuseks, et meil armastatakse isamaad üle kõige, ja milleks kõnelda neist asjust, mis juba iseendast on olemas. Aga ma tahan peatuda sel ainel siiski, sest olen tunnud nii mõnigi kord, et meil tuleb nagu nappus kätte meie kalli kodumaa armastamisel ja meie rahvustunne on nii sageli pealiskaudne.

Seepärast tekib küsimus, kas siiski meie, eestlased, pole küllalt rahvuslikud? Meil on ju meie rahvuslik õitseage — ärkamisaeg —, mis annab ilusaid lehekülgi meie ajaloole. Pean vastama: ei olnud eestlased siis küllalt rahvuslikud ega ole meie seda praegugi. Seda ei ütle ma kaugeltki etteheitekena, vaid tahan ainult näidata, et see on tõesti nii. Kui vaatleme rahvusliku ärkusaega, siis leiame sealt küll palju ilusaid sõnu ja käeliigutusi, aga igapäevane elu kõneles hoopis teist. Tammsaare laseb oma romaanis

„Tõde ja õigus“ öelda koolidirektor Maurusel, kelle seljataga näeme Hugo Treffneri: „Emakeel on meile püha, nii kallis ja püha, et meie teda tarvitame ainult suurte ülemaalistel rahvapidudel!“ Ja teises kohas harutab teine tegelane: „Käisin Viljandimaal. Seal on kadakas vallutanud taludki. Saate Teie sellest aru, kadakas istub talus ja pursib saksa keelt. Haritud eestlasi pole. Eesti elu edendab kadakas. Baltimaal elavad ainult kadakas, täisverd kadakas, saksa kadakas ja eesti kadakas. Vahe nende vahel seisab ainult selles, et esimesed usuvad ise, et nad on sakslased, teised katsuvad ainult teisi uskuma panna, et nad on sakslased.“ Ma mõtlen, et paremat iseloomustust meil selle aja kohta pole enam tarvis. Meie rahva äripäevaelus leiame praegugi veel vähe rahvustunnet. Olen märganud, kuidas meil otse hardumuses seistakse mõne muulase ees, ollakse tema vastu äärmiselt viisakas, aupaklik, eestlase enese suhtes aga hoolimatu ja ükskõikne. Meil on tuntud üldiselt meie eesti tõuomadus, et oma inimese, oma perekonna liikme vastu ollakse ükskõikne, hoolimatu ja käideldakse teda isegi alandavalt. Olen näinud paljusid, kes on selle joone üle isegi uhked. Tuletame meele veel neid ohtraid väljarändamisi meie lähemast minevikust. Meil oli juba oma riik, leidus töövõimalu-

si, oleks vaja olnud panna käed külge. Aga tung saada kaugele siit oli siiski suurem ja laevad viisid meilt kaugele Austraaliasse ja Ameerikasse meie kaasiasamaalasi. Neile oli vaja raskeid katsumisi, et muutuda uuesti eestlasiks. Mõnikord on tulnud mulle otse painajalik mõte: las lähevad välja maalt või tuleks saata välja need, kes alatasa oskavad ainult nuriseda meie valitsuse või muu meie riigi korralduse üle, las õpivad Siberis, Volga ääres, Ameerikas või Austraalias, mis tähendab sõna kodumaa, sest neist, kes õpivad seda tundma, saavad siis tõsised isamaalased, ja need, kes seda ka siis ei õpi, võivad minnagi kaduma kodumaale, sest neist polegi ju kodumaale mingit kasu. Aga see on hädaohtlik mõte ja seda ei tohi mõelda lõpuni. Ei tohi lasta saada õnnetuks inimesi, kui on võimalik hoida ära õnnetus. Milleks siis õppimine üldse, kui inimene peab saama targaks ainult kogemuste kaudu. Ja siin on nende kohus, kes on andunud isamaalisele tööle, teha endale selgeks see küsimus ja selgitada see siis teistelegi.

Kui palju teeb praegu peavalu meie inimesile võõrkeele küsimus. Kui sagedasti ei kuule me lastevanemailt, et nad viivad lapsed kooli, kus õpetatakse mitut keelt. Nii on tekitanud palju meeleeärevust lastevanemate seas see, et algkoolis muudeti ära võõrkeele õppimine nooremais klassides. Võõrkeele õppimine on meile, väikerahvale, tarviline, sest selleta ei pääse ligi teadusallikaile jne., aga meie kodudes püsib veel orjaajast jäänud vaim keele suhtes, nagu polekski eesti keelele väärtust, tema vastu nagu poleks vajagi tunda lugupidamist, võõrkeeli õpitakse ainult seepärast, et ehk on siis kergem leida teenistust, ja ollakse ses teadmises, et ainult see on haritud inimene, kes kõneleb võõrkeeli. Olen kuulnud nii paljude meie, isegi haritud, inimeste suust, et eesti keel on arenematu, et see keel ei võimalda mõtete säärast avaldamist nagu mõni kultuurkeel, et eesti keeles valitsevat paabelisegadus, ei olevat siin õigeid reegleid, ühe-sõnaga — ta on vilets. Muidugi ei või me nõuda, et meie keel peaks võima seista juba nüüd teiste kultuurkeelte kõrgusel, aga keele ilu ning omapära ja kindlaid reegleid on temas ja ma julgen öelda kõigile neile, kes teda alahindavad, et need inimesed pole võtnud vaeaks veel natukenegi lähemalt tutvuda meie keelega ja tunnevad olevat endil õiguse otsustada küsimuse üle, mida ise ei tunne. Keel on ju rahvuse kõrgeim väärtus. Kui seda ei austata, mida kõnelda siis veel rahvustundest.

Riik on arenenud perekonnast. Järelikult on need tundmused ja instinktid, mis on aluseks perekonna tekkimisel, aluseks ka riigile. Nende hulgas on esikohal enesealalhoitung. Nii tuleme viimasel ajal nii palju kõne all olnud küsimuse juure: meie väike sündivus võrreldes surevusega. Küsitakse täie õigusega hirmunult,

kuhu jõuame niiviisi. Kui tahetakse selle vastu võidelda, siis on üheks kaaluvaimaks vahendiks siin rahvustunde ja isamaa-armastuse süvendamine. Meie tänapäeva inimene elab ainult endale, aga peame elama ka tulevatele põlvedele. Lapsed takistavad elunautimist, seega pole neid siis vaja. Peab tunnistama meie vähest lastearmastust. Seda pole leida meil ei kirjanduses ega kunstis, need kajastavad ju elunähteid kõige paremini. Rahvalaul tunneb isegi, et ema viis tütre vesile, kui ootas poega, aga oli tütar. Meil ülistatakse küll emaarmastust. Sellele on pühendatud palju tundeavaldusi nii sõnas kui kunstiski, aga lastearmastust kui niisugust näeme väga harva. Meie rahvarikkais kohtades näeme väga vähe liikuvat lapsi. Linnades kogunevad mänguplatsile lapsed harilikult ikka hoidjate saatel, emasid näeme väga harva, kas põhjendatult või põhjendamata, see jäägu praegu otsustamata, see on iseendast lai ja sügav küsimus. Ega pole siis ime, kui looma haletsetakse raske töö puhul rohkem kui poega või tütar, ja mis ime seegi, kui see poeg või tütar siis, kui on juba veidigi iseseisvust, tahab ära kaugele isakodust, kus teda on vallanud nagu raske painajalikkus.

Samuti on suur vabasarma juhtumite arv, mis ju ka on põhjendatud nõrga enese-alalhoitungiga, järelikult nõrga rahvustundega. Peaegu igapäev tuleb teateid raiskamisist, üleloomisist ja siis põgenemisist või ka areteerimisist. See on otse pead pööritava panev pahe meie noores riigis. Kui arvata siia juure meie mitmesuguste ühisuste pankrotid — sest küll lina-, küll tarvitajate- ja majandusühisused on jäänud viimasel ajal pankrotti —, siis pead tahes või tahtmata seadma küsimuse: miks on see nii? Võib-olla arvatakse, et ma lähen liig kaugele, kui ütlen, et ka see nähe on põhjustatud nõrga rahvustundega. Aga see on nii. Isegi meie riigijuhid sageli võtavad endid ainult ametnikena, mitte rahvajuhtidena. Rahvajuhtidel on nagu rohkem kohustusi rahva vastu. Meie elame aga ainult endile, mitte tulevatele põlvedele. Kohusetunne, vastutustunne, aga ka tõsise inimese — isiku — väärtuse tunne on liiga nõrk. Tee sellele viib rahvusliku kasvatuse kaudu. See kõik on tingitud sellest, et meil rahvustunne pole kunagi tõsiselt võtnud maad. On valitsenud sel alal teatav loidus. On olnud kerge muuta meid kord sakslaseks, kord venelaseks. Nüüd kuuled vahel soovi olla inglise rahva liige, sest meil on ju nüüd inglise orientatsioon. On imelik tundmus, kui kuuled soove kasutada seda, mis teistel juba on olemas, aga endal puudub soov võita kätte see oma jõuga, milles peitub ju palju rohkem rahuldust andvat tegevust. Peaks kasvatama inimesis soovi oma jõul saada sihile, aga mitte hüpata teiste poolt pehmeks tehtud pessa. Tuleb siin meele ka Hindrey viimati ilmunud raamatus „Murrang“ leiduv mär-

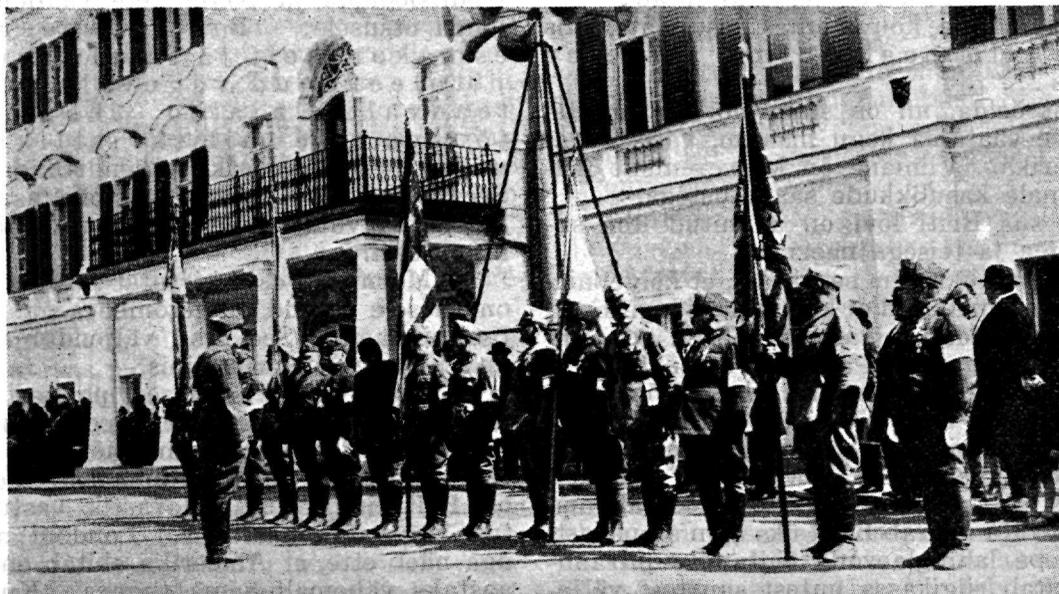
kus lätlaste iseloomu kokkuvõttus, et eestlased, kes on lätistunud, häbenesid oma päritolu. Seegaabelude puhul, milles üks pool on lätlane, on lapsed kindlasti lätlased, seda tõendavad mitmed, kes on elanud lätlaste lähedal. See on tingitud lätlase tugevamast rahvustundest. Kuigi ma ei taha lätlaste rahvuslikku uhkust, mida Hindrey nimetab peaaegu šovinismiks, seada meile, eestlasile, eeskujuks, siiski teeb otse valu see teadmine, et eestlane on nii loid, et laseb enda ümber rahvustada naabrist, kelle elutingimused, nii poliitilised, majanduslikud kui kõik teisedki olud, on sarnased eestlaste omadega. Me vaatame niisuguseid nähteid külma rahuga, ei tunne nagu muretki selle üle, kuigi see läheb meile õige kalliks maksma. Eelistame nagu tagasihoidlikkust rahvuslikul alal ja ei märkagi, et tagasihoidlikkus, mis iseendast on suur voo- ruse, muutub siin juba paheks ning toob meile kahju.

Väga suureks põhjuseks, miks meil rahvustunne on nõrk, peab pidama ka meie ideaalide puudumist. Aineline elu on tänapäeval tõstetud liiga esiplaanile. Puudub meil meie rahva lendtäht, mis tiivustaks mõttelendu ja lubaks näha tulevikku.

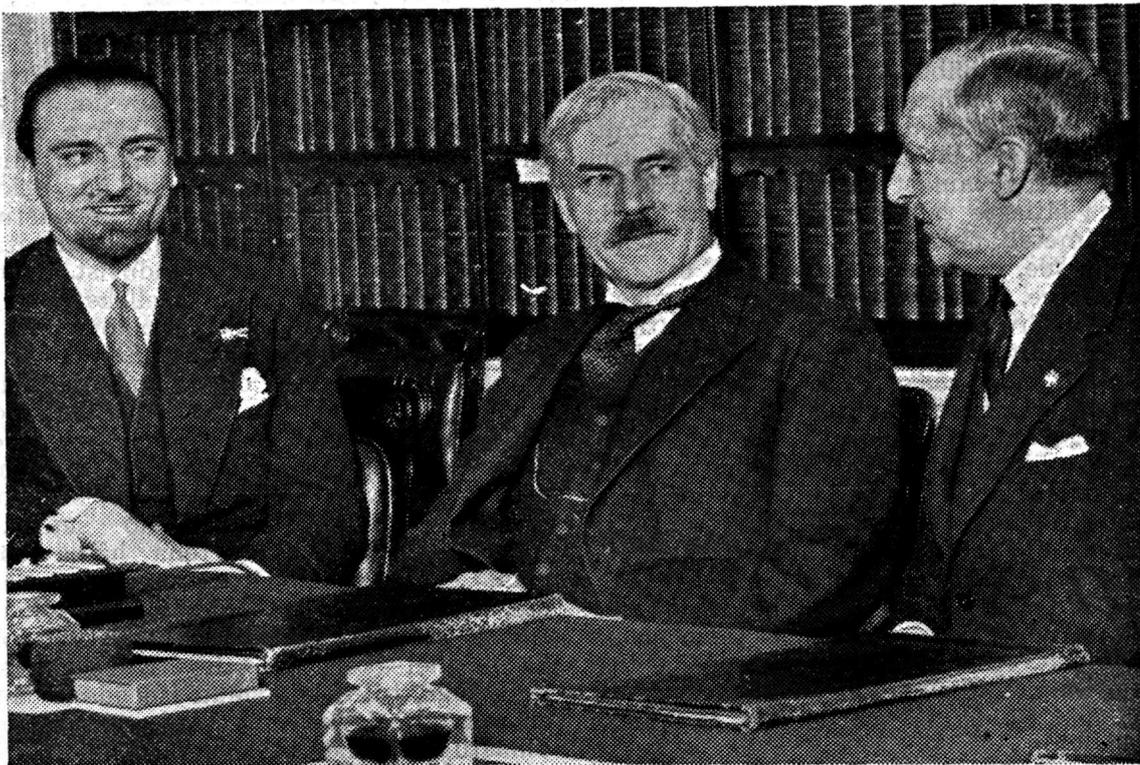
Eestlane on hoogu võtva iseloomuga, seepärast on ta tuleviku kavatsused väga lihtsad ja vahest nagu polegi neid olemas. Olen püüdnud õpetajana õppida tundma noorte ideaale. Otse imestama paneb, kui vähe on neil mõttelendu. Seepärast on meil mineviku idealiseerimine suureks voo- ruseks. Isegi orjaaega oleme idealiseerinud, kõnelemata mineviku kangelasist.

Kõige selle tagajärele võiks vahest nii mõneski tekkida väär otsus oma rahva vastu. Aga see ei tohiks sündida milgi tingimusel. Muidu

ei oska meie asja parandada, kui pole saanud meile selgeks, kus seisab viga. Seepärast, kui olen toonud siin nii palju pahesid, siis sündis see suurest armastusest oma rahva vastu. Ma tahaksin, et meie armastus võiks olla niisugune, mis ei püüa katta vigu ega kiskuda neid põlguse ja vihaga esile, vaid õige armastus näeb vigu, püüab nad kõrvaldada ja armastatava olguse ja eseme vabastada puudusist. Kuidas siin toimida igal üksikul juhul, selleks kõnelgu igas naises kasvataja instinkt. Eelkõige peaks kasvataja rahvustunnet lastes. See õhkkond, mis ümbritseb last, peab olema imbunud läbi rahvuslikust vaimust ja selle vaimu loob eelkõige ema. Elu peab olema rajatud nõnda, et laps teistviisi ei oskagi mõelda, nagu nägin 9-aastase poisikese, kes iseendast tuli mõttele, et kui tema saab suureks, siis tema ei luba millalgi teha halba oma isamaale ega kõnelda halvasti temast. Seda saame, kui õpetame last pidama lugu oma isast, emast, vennast, õest ja kodust üldse, olgu see ka nii viletsakene kui tahes. Kui oleme suutnud teha selle, tuleb kõik muu iseendast. Kui meile on saanud selgeks meie vead, siis ärgem ialgi vihastugem nende üle ega ka nende üle, kes julgevad näidata vigu, vaid mõelgem välja vahend, kuidas nad kõrvaldada. Kel on tõsine soov ja tahtmine, see leiab vahendi kindlasti, peab ainult jätkuma head tahtmist ja armastust. Armastus, öeldakse, teeb sõna ja silma sügavaks. Ja kui meil jätkub selleks armastust, siis saame tõsisteks, täiuslikeks inimesiks, kelle kodumaal valitseb ka tõeline inimsus, kes võivad öelda samuti nagu ütles meie vennasrahva — ungarlaste — rahvuskirjanik, et armastusele ohverdab ta elu, aga isamaale — armastusegi.

Tallinna malekondade lipud riigivanema suviresidentide ees Kadriorus 1. mail s. a.

Merekonverentsi juhataja Macdonald Itaalia välisministri Grandi ja Itaalia Londoni saadiku Chiaramonteiga nõu pidamas.

KAS INGLISE MEREDEVALITSUSE LÕPP?

PÄRAST LONDONI MEREKONVERENTSI

Inglise juhtivaid lehti „Morning Post“, harutades äsjalõppenud merekonverentsi tulemusi Briti seisukohalt, kirjutab:

Kui vaatleme konverentsi resultate, siis meil üks silm peab nutma ja teine naerma...

Õigust öelda, nii on sunnitud konverentsi tulemustele vaatama kogu maailm, välja arvatud Ameerika. Viimane on konverentsilt lahkunud temale kasulikkude saavutustega.

Miks siis Briti lõvi on sunnitud ühe silmaga nutma ja teisega naerma?

Tal naerab üks silm seepärast, et kõige laiemad Inglise rahvakihid ei kartnud midagi muud nii palju kui seda, et vastolu võimsa ookeanitaguse võistlejaga võiks areneda liig avalikuks, liig dramaatiliseks. See oligi üheks põhjuseks (tuletada meele ainult Genfi desarmeerimiskonverentsi nurjumist!), miks vanameelsed said lüüa valimistel. Ja selle vastolu tasandamist ootas Briti valijate üks osa tööerakonna valitsuselt. Ka naerab Briti üks silm seepärast, et kokkulepe lahinglaevade ehitamise piiramiseks vabastab riigikassa uutest suurtest väljaminekutest.

Aga teine silm nutab ja vanale Briti lõville

ju nutt kuidagi ei sobi!.. Jatkub ainult pealiskaudseltki Briti maailmariigi arenemisloo traditsioonide ja põhimõtete vaatlemisest, et jõuda otsusele: Briti impeerium on esmakordselt ja täiefrondil kapitulpeerunud vägevalt ja eneseteadvalt ajaloo horitsondile tõusva uue militaristliku suurvõimu — Ameerika Ühendriikide — eest. Seega — Briti-Ameerika vastolu tasandav kokkulepe saavutati õige raske, ajalooliselt raske hinna eest...

„Morning Post“ kirjutab: „Jaa, Inglismaa on enesele ostnud hingetõmbe aega. Aga millise hinnaga? See hind väljendub kõigepealt „pariteedi“ printsiibis.

Mis tähendab iseenesest pariteet? Ajaloolises läbilõikes on see lõplik loobumine kaks sajandit kestnud Inglise merejõudude tingimata üle olekust iga võistleja omadest. Veel praegu on Briti impeeriumi laevastik vastuvaidlematult tugevaim maailmas. Londoni mereleping aga näeb ette, et Ameerika ehitab endale 1935. aastaks vähemalt sama tugeva. Kui ka juba Washingtoni mereleping andis Ameerikale selle võimaluse suurte lahinglaevade suhtes, avab

Londoni mereleping talle käed selleks ka rist-
lejate suhtes. Ja lõpuks — see „pariteet“,
mis sõnaliselt väljendaks nagu üksväärsust,
tähendab faktilist Ameerika mere-
jõudude üleolekut Briti oma-
dest.“ Ja leht toob tõenduseks väljavõtte
Ameerika tuntuma sõjateadlase kolonel Bule'i
raamatust, mis kirjutatud juba pärast Wa-
shingtoni merekonverentsi:

„Ainult Briti ja Ameerika sõjalaevastikku-
de suuruse võrdsust tähendaks Ameerika
suurt üleolekut. Sest Briti impeerium
on pillatud laiali kogu maakerale. Ameerika
sõjalaevastikul on aga kaitseda, välja
arvatud mõned vähemtähtsad saared, ainult
kergelt kaitsetav ja ülihästi kindlustatud kalda-
joon ja võib seepärast tegutseda ühtlase, oma
tugevuselt seninägematu rusikana, kuna Briti
merejõud peavad jagunema mitme maailmajao
rannikutele.“

Ja Briti leht jätkab: „Ameerika „isolat-
sionism“ (s. t. üksiseis, hoidumine segamast
teiste riikide vahekordadesse) on saavutanud
otsustava võidu. Ameerika enese suhtes on
see „isolatsioonism“ ainult vaganöoline fiktsioon.
**Ühendriikide kolossaalne majanduslik vägevus,
mida toetab ka ta sõjaline tugevus, kindlustab
Ühendriikidele võrdlematu võimaluse mõjumi-
seks ja tegevuseks Euroopa ning kogu maa-
ilma küsimustes ka ilma vormiliste lepingu-
suheteta.** See on see tõeline „hiilgav üksindus“,
mis minevikus on olnud Inglismaa vastuvaidle-
matuks eesõiguseks ja kindlustanud talle maa-
ilmaavalitsuse. Selle hiilgava üksinduse faktilised
võimalused ja eeltingimused on läinud Inglis-
maa käest Ameerika ühendriikidele.

„Pariteedi“ printsiibi varjatud poliitiliseks
sisuks on Inglismaalt sõjapoliitiliste lepingute
võimaluse võtmine. See on veto igasuguste
„*entente cordiale*’dele“ (südamlikkudele lepe-
tele). Iga „entente“ on kuulutatud poliitili-
seks kontrabandiks. Washingtoni konverentsil
Ameerika sundis Inglismaad loobuma liidust
Jaapaniga. A. 1928 ta „laskis põhja“ Inglise-
Prantsuse merekompromissi. Ja Londoni tur-
niirilt lahkuvad Ameerika lõpliku võitjana: on
lõplikult kõrvaldanud võistlejate liitumise või-
maluse ning on saavutanud ülekaalu ja hege-
monia.

Inglismaa on Londoni merekonverentsil
saanud teatavas mõttes lüüa ka Prantsusmaalt.
Versailles'i kättemaks on saabu-
nud. Tardieu pani Londonis lauale oma mere-
statuudi — mitte paberliku, vaid juba aastate
kestes järjekindlalt teostatava: ta ehitab ikka
rohkem ja rohkem allveelaevu, samuti ristlejaid
ning lahinglaevu. Kuigi lahinglaevade arvu
enam ei suurendata, jääb Prantsusmaale piira-
mata võimalus allveelaevade ja ristlejate ehi-
tamiseks. Ning ta lennuvägi on tugevaim
maailmas. . .

Kõige selle resultaat Britile: Ameerika —
leige, ühekülgne „seltsimees“ — on kaugel, kui-
gi tugevaim. Prantsuse ristlejad, allveelaevad
ja lennukitepily aga on nii ähvardavalt ligi, ja
temaga on katkenud igasugused „südamlikud“
vahekorrad. Jumalaga, Briti uhke üksindus!
Jumalaga, Briti julgeolek! Britlased, tänage
selle eest Macdonaldi. . .“

Nii mustade prillide läbi näeb Londoni mere-
konverentsi tulemusi Briti kodanlik ajakirjan-
dus. Need vaated võivad ju olla liialdatud, aga
osa tõde on neis tingimata, eriti mis puutub
Ameerika merejõudude esilerühkimist ja Briti
loobumist üleolekust ka ristlejate arvu suhtes.

Agaga peame ikka ja jälle tuletama meele
Briti riigi, selle kõigi aegade kõige suurema ja
kõige omapärasema impeeriumi, visa vitaliteeti,
mis sajandite kestes ja õieti täbarates seis-
kordades on murdnud esile. Ja peame ikka ja
jälle arvestama Briti raassi otse klassilise visa-
dusega, samuti kogu rahva tingimusteta andu-
misega riiklikele huvidele — tuletagem vaid
meele, et maailmasõjas andis Inglismaa rahvas
üle 2 miljoni vabatahtliku sõduri! See on nähe,
millist pole ajaloo suutnud seni ilmutada ükski
teine rahvas. Ning lõpuks veel tuleb tuletada
meele Briti riigimeeste tüübilist oskust leida
pääseteid ja sõpru ka kõige raskematel oludel.
Kõik need on eeldused, mis puuduvad
Ameerika noorel suurriigil, kuigi ta on maa-
alalt ühtlane, majanduslikult tugev. Briti sei-
sukoht juhtiva poliitilise võimuna ei olene üks-
nes ta sõjalaevastiku tonnidearvust!

Teisest küljest: Londoni merekonverentsil
on **Ühendriigid siiski endale võitnud „merede
ja ookeanide poliitsei“** seisukoha, mis seni oli
vaidlematult Briti eesõiguseks. Sest Ameerika
arusaamatult merede vabaduse põhi-
mõtteid lähedalt juurteni lahku Euroopa ri-
ikide, samuti Briti, omast. Selle selgitamiseks
olen sunnitud jälle tsiteerima Briti ajakirjan-
dust, seekord tuntud publitsisti St. John Ervi-
ne'i, kes kirjutab „Time and Tide's“ juba 12.
aprillil 1929, seega ligi aasta enne Londoni me-
rekonverentsi:

„Ameeriklased soovivad vajalist laevas-
tikutugevust, et euroopalise konflikti puhul oma
erapooletust „kätte võidelda“. Ameeriklased
võtavad endale õiguse jääda igas sõjas täie-
likult erapooletuks, s. t. nad nõuavad endale
õigust näiteks Inglismaa vaenlasele anda toe-
tust kaupade, moona jne. näol, kui aga selle
eest suudetakse maksa.

Ameerika niisugune teguviis võib mitte ai-
nult teha küsitavaks Inglismaa võidu, vaid ko-
guni tuua kaasa ta kaotuse, sest sõja puhul on
blokaad Inglismaale ainsaks mõjuvaks relvaks.
Ja kui Ameerika nõuab endale laevastikku, mis
võib Inglismaale keelata ta relva tarvitamast,
siis seega Ameerika nõuab — nagu ka Ameerika
tuntud publitsist Frank H. Simmonds hil-

juti väljendas „Saturday Review of Literature's“ — öieti Briti desarmeerumist ta tuleviku vaenlaste ees. „Ameerika avalik arvamine,“ nii kirjutab Simmonds, „ei tahagi kaaluda ega võtta arvesse, millised tagajärjed tulevad Suur-Britanniale sellest, kui Ameerika jääb oma õiguse juure ja oma võimu juure oma erapooletu õigusi kaitsta. Ameerika ehitab endale suur-laevastiku selle sihiga, et ta võiks kriisi puhul inglastele öelda: „Täiesti üks-ta-puha, kas te võidate või kaotate, aga te peate oma õigusi austama. Igatahes ei ehita Ameerika endale laevastiku mitte Suur-Britannia vastu, aga kitsamas mõttes ehitab ta tõeliselt endale laevastiku Briti blokaadi vastu. Ameerika merepoliitika sihiks ei ole ähvardada Suur-Britanniat, kui see elab igatühega rahu, vaid ähvardada tema võimalust iga teist alla suruda.“ Nii on Ameerika merepoliitika lõppsihiks: jätta Inglismaa hädaohtude ähvardada ning Briti vana julgeoleku vorm lõpetada,“ ütleb Ervine järel-duse.

See kõik on kirjutatud ja avaldatud — nagu juba öeldud — ammu enne merekonverentsi. Ja nüüd on Ameerika merekonverentsil tõesti endale võitnud õiguse oma laevastiku ka ristlejate suhtes arendada sama tugevaks, nagu ta on seda juba teinud suurte lahinglaevade suhtes. Ameerika vaade meredevabaduse põhimõtte kohta on ka jäänud endiseks. Seega võit tervel frondil!

Mis ime siis, kui Ameerika delegatsiooni kojujõudmisel New-Yorgis võeti vastu kui võitjaid: sõjalaevad sõitsid vastu, patareid lasksid 19 aupauku, lennukid tiirlesid, sireenid undasid, auparaadid, lilledega ülepuistamisid jne. jne. jne. — ja kõik sel määral, nagu seda suudab pakkuda ainult Ameerika!

Nii siis: Briti lõvil on põhjust nutta vähemalt ühe silmaga. . .

Ja õigupoolest on põhjust ühe silmaga nutta kogu maailmal peale Ameerika: Londoni merekonverents ei täitnud pooltki neist lootustist, mis ta suhtes hellitasid kogu maailma patsifistid. Sest kuigi ka Briti-Ameerika-Jaapani leppes — jättes arutamata, kes neist kaubelnud välja kasu või saanud kahju — võiks veel kuidagi näha rahupüüde ja relvastumisest hoidumise nõrkagi sümptoomi, peab tuletama meele, et see lepe on sõlmitud Briti tööerakondliku valitsuse poolt. Selle eluiga aga ei ennustata just aastakümnete pikkuseks. Tööerakondlaste järel tulevad vististi vanameelsed,

nende meetodid ei ole just niisugused, et nad vastuvaidlematult ja alandlikult tahaksid loobuda Briti senisest uhkest esikohast, millest tööerakond ei näi hoolivat kuigi palju. Juba see moment iseenesest tähendab palju ja praegune üheväärsuse lepe võib siis olla kõige halvemaks eelduseks kadedusele, võistlusele.

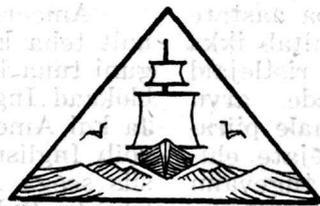
Kui ka jätame kõrvale Briti-Ameerika vahekorra, tuleb konverentsi tulemusi hinnata ka veel teiste riikide suhtes. Ja siin on lugu veel halvem: kaks konverentsi osalist, Prantsusmaa ja Itaalia, lahkusid konverentsi laua tagant avalikkude ja teravalt vastamisi läinud võistlejate naha. Lepitamise asemel tõi konverents nende vahekorda avalikke vaenuavaldusi. Viimaste aastate kestes pole Itaalia ajakirjandus Prantsusmaa ja Prantsuse ajalehed Itaalia vastu eales tarvitanud nii ähvardavalt teravat tooni kui praegu, pärast seda, kui konverentsil selgus, et nende mõlemi seisukohad on vastukäivad. Inglise lehed märgivad ära tõsiasja, et Londoni merekonverents oli maailma ajaloos esimene konverents, kus kaks riiki arvestasid avalikult enestevahelise tuleva sõjaga, kõnelesid sellest kui paratamatusest ja püüdsid kumbki endale kaubelda välja rohkem šansse võiduks. . .

Itaalia nõuab oma sõjalaevastikule sama suurt tonnaži ja tugevust nagu see on Prantsusmaal. Itaalia loeb end Vahemere suurriigiks, kel — arvestades rannajoone pikkusega, ta olenevusega sisseveost — õigust vähemalt nii tugeva sõjalaevastiku peale kui see on Prantsusmaal. Prantsusmaa aga ei taha Itaalia nõudmist tunnustada, tuletab meele, et tal on hiigla asumaad Aafrikas ja Aasias, kellega ühenduse pidamine ja sealsete pärismaalaste-rügementide juureveo võimaldamine on talle võimaliku sõja puhul eluküsimuseks.

Kokkuvõte kõigest: Londoni konverents on toonud kaasa 1) Briti lõpliku loobumise maailma kõige tugevamast laevastikust, 2) Itaalia-Prantsuse vahekorra halvenemise ja laevastiku-ehitamise võistluse, 3) seni Euroopa rahu tagava Inglise-Prantsuse koostöö lõpliku likvideerumise, 4) Ameerika allakriipsutatud üleoleku Euroopast.

Need tulemused ei ole kogu Euroopale, ei ka meile, just väga headennustavad.

E. V.

HIRM,

MIS SEE ÕIETI ON?

Hirmutunde küsimuse selgitamine on olnud hingeeluteadlastele kõvemaid pähkleid, kuna selle tekkimise kohta pole saavutatud küllalt ühemeelseid seisukohti.

Hirm — see peaks olema igale sõjamehele ja kodukaitsjale tundmatu sõna. Ometi on elus silmapilke, mil me laseme endid sattuda selle sõna maagilise mõju meelevalle alla. Mis on siis õieti hirm? Vastuse sellele küsimusele püüame leida allpool.

Hirmutunde küsimus on huvitav eriti sõduri ja kodukaitsja seisukohalt. Seda silmas pidades on Soome kaitseliidu häälkandja Hakkapeliitta pöördunud ringküsimusega mõne oma asjatundja poole, paludes neid avaldada oma arvamusi asjast. Arutelu on alustanud J. Fr. Ruotsalainen, kes vaidleb arvamise vastu, nagu oleksid mõned sündinud argpüksid, teised sündinud kangelased. „Hirm ei ole midagi muud kui haige või väsinud keha põhjustatud hingeline nähtus,“ ütleb autor, ja see võiks olla mottoks kogu ta kirjutisele, mis toome alljärgnevas:

„TUNNISTAN OTSEKOHE, et hirm ei ole veel pannud mind nii pigisse, et oleksin teatud määralgi olnud sunnitud tutvuma kirjanduse kaudu selle „hinge vaenlasega“, oma poolt pole mul nii-siis vältimatut põhjust vedada seda ühist asja „turule“ ja käia talle kimpu, jättes õiged asjatundjad, hingeteadlased, kõrvale vaatama, kuidas lugu sünnib.

Aga siiski! Minul on arvamus, mis kindlasti püsib. Lisaks seda oma arvamust lähemalt vaadeldes olen tulnud mõttele, et selle esiletoomisel võib olla üldisemgi tähendus. Lubatagu mulle siiski, enne kui asun selle oma arvamuse käsitlemisele, isiklikust vähenõudlikkusest pitsitada esile tunnistus, et minagi tean, mis on hirm, et tunnen seda mitte üksi keelelise mõistena, vaid isikliku kogemusena oma elu lugematuist pinevuslikest ja üllatuslikest seisukorrist.

Pöördudes siiski minu eelmainitud arvamuse juure ilmutan lihtsalt, et minu hingeelu väljendusviisid ei ole tingimata korrapärased ega seira samu seadusi. Kahes üsna ühesuguses seisukorras ei reageeri minu hing alati ühel ja samal viisil, vaid tihti hoopis vastupidiselt. Sattudes mõnikord kriitilisse seisukorda on mind vällanud rahutu pinevus, hirm, kiiremini kui olen jõudnud teadlikult korraldada neid oma hingelise elu korratusse sattunud asju. See on sündinud üllatuslikult ja instinktiivselt. Teinekord, sattudes teise, peaaegu täpselt esimesele seisukorrale vastavasse olukorda, pole mulle säilinud sellest vähimatki hirmutunde kogemust. Olen lihtsalt jäänud täitsa puutumatuks.

Sulpsahtades hommikul aimamatult Kanada üksikjärve jää salalikkude jääauku, lume alla tekkinud salalõhendikku, kalpsasin sealt kandvale jääle samade tunnetega, nagu oleksin olnud sunnitud astuma pisut liiga külmast voodist jalgu põletavale põrandale. Aga ei vä-

himatki hirmu sügava rahuldamatuse tunde kõrval! Ajades tihedas õhtupimeduses keset seljandikku lagunevasse kärestikku ja maadeldes seal hõljuva jääpanga kukil, hoides tasakaalu seni, kuni suudan tõmmata noa esile, et selle abil vinnata end kärestiku kaldale, — olen selle asemel olnud rahutult pinevuses ega sugugi kindel oma pingutuste lõpptulemustest.

Samalaadseid hoopis vastandlikke tundeid on olnud aeg-ajalt nii maal kui veelgi, ja see on tõstnud esile küsimuse, millest seesugune vastolu õieti tekib.

Vastuse leidmine pole olnud lõpuks raske, vähemalt mitte nende ridade kirjutajale tema seisukohalt. Yaatlused on viinud nimelt täpselt ühele ja samale tulemusele. Igal vähimalgi juhul, mil nende ridade kirjutaja on sattunud üllatusseisukorda ülekoormatuna või väsinuna, on tunne reageerinud hädaohu ja hirmu poolele. Värskes hommiku olukorras olles on vastav seisukord võetud instinktiivselt optimistlikumalt ega härdamistel pole olnud mingit võimalust panna südantvaest ärevusse.

See lihtne leidus kõigutas juurteni autori varasemat käsitlust hirmust. Varemalt ta nimelt uskus, et hirm on õel, eitav looja armukink, mida ühed saavad oma elu needuseks ja mis on kord muutumatu. Ühed siis nagu otse sünnivad argpüksiks, kuna teised, ilma selle armukingita, jäävad kangelasiks. Seesugused vaated jäägu siiski Kanada mändidele. Hirm ei ole midagi muud kui haige või muidu väsinud keha põhjustatud hingeline nähtus. Kurnatuse ja nälja põhjustatud väsimuse ja tusa seisukorrist olen märganud olevat paindlik rahutus- ja hirmutundeile. Erkudelt heas seisukorras aga olen tunnud vastupidist.

Asi, mida nüüd kõige eelolevaga olen tahtnud panna vähehaaval hirmu asjata kannatava ja ilmaaegu helitava lugeja ajudesse, on lihtsalt see, et hirm ei ole muutumatu, põhjusetu ja parandamatu asi, vaid on parandatav ja eemaldatav füüsilise heakorra tõstmise abil. Selle füüsilise heakorra all ei tule siiski mõista paljalt suurt kehalist jõudu. Jõumees ei ole sugugi alati kartmatu mees. Ja see on märgiks, et temagi lood pole üsna korras. Kes tunneb oma hinges hirmukalduvusi, see pidagu oma heakorra tõstmiseks nimelt silmas ergujõu arendamist vastupidavaks ja püsivaks. Aga selle asjaolu laiem käsitlus kuulub jälle paremaile mehile kui minule.

Mõni heade närvidega inimene võib ehk mõelda, et olen toonud esile erandlikke ja harvu isikuid puutuva asja ja mõõtnud seda tühja jorinat kogu lehekülje. ISAND HEADE NÄRVIDEGA! Nüüd lähevad meie vaated lahku! Hirm hingelise nähtusena ei ole üksi seal, kus on küsimus pööraseist seiklusist ja hingeohu paigust. Hirm on suur inimkonna painaja, mis halvab, hävitab ja rikub elu kõikjal, kuhu astub pea väsis inimjalg. Ei ole seda inimliku tegevuse ala, mil see ei sooritaks oma irvitavat, kurnavat sissitööd. Seda tõsiasja ei muuda see, et hirm teeb tööd peidul inimeste põues. Õnnetud inimesed salgavad seda, sest hirm on neile suur ja salapärane jõud, mida keegi ei näi julgevat vedada kõrvust esile, õieti vaadeldavaks, mida seegi on?

Noh nii. Mina oma poolt olen teinud katse panna see hirmu-paharett avalikule kohale. Ja pagana pärralt, kui mul oleks suurem võime selle avalikult nüheldava materdamiseks, siis saaksite kindlasti näha, kui pehmena paneksin selle põrgupoja teie nina ette. Küllap kindlasti parandaksin teid kõlvatuma austamisest.

Aga meil on terve armee valmis treenerituid ametmehi-taplejaid just selle sihi tarvis. Miks arstid, psühholoogid ja ka sõjaväelased ei käi selle ühiskonna suurima vaenlase kimpu ega näita õieti oma ameti kõikide abinõudega, kuidas hirm on käideldav, mida nende ridade kirjutajagi võiks vaadelda kõrvalt. Seda vaatleksin kindlasti suure huviga.“

Järgmisena võtab sõna Helsingi ülikooli filosoofia-professor Arvi Grotenfelt. Ta ütleb:

„EI OLE OMA POOLT tunnud hingelisi elamusi, mis otsekohe ja selgesti kinnitaksid neid arvamusi, mis hra R: l on hirmust; ma ei tea ka, et muud tähelepanijad üldisemalt oleksid seesuguseid märganud. Olen arvamuses, et ta väited seesuguseina järsult moodustatuina, nagu ta neid esitab oma väites, et „hirm ei ole midagi muud kui haige või väsinud keha põhjustatud hingeline nähtus“, ei ole kinnitatud. Minu veendumuse järgi võib kõigis või peaaegu kõigis inimesis sündida hirmutunne kui ka äkiline ja võimakas meeleärevuslik („affektiivne“) kokkumine, kuigi keha on täitsa heas väljapuhanud seisukorras.“

Seevastu on küll tõsi, et keha seisukord võib tunduvalt mõjuda sellele, kui valdavaks kasvab hirm või kokkumine või kas see muutub meelearutuseks, mis saab ülemvõimu inimeses ja halvab ta teguvõimet.

Paar aastakümnet tagasi äratas hingeteaduses suurt tähelepanu õpetus, mis oma vaateviisilt seisib umbes samal alusel, mil hra R. oma. Ameerika psühholoog W. James ja daani füsioloog C. Lange esitasid meeleliigutustest või meelearutustest õpetuse, mida mõned hingeteadlased tahtsid laiendada kõiki tundeid puutuvaks ja mida on nimetatud „perifeerseks tundeteooriaks“, kuna see nii-öelda asetab tunded keha välisosa-dele. See väitis järgmist:

„MEELELIIGUTUS VÕI TUNNE SEISAB ÕIETI SELLES, et inimene tunneb sündivat erilisi muutusi oma kehas. Näit. rõõmutunne seisab selles, et inimene tunneb, kuidas vereringvool muutub elavaks, kuna süda lööb kiiresti ja veresooneid laienevad. Ta tunneb oma lihaste paindumust, jõudu ja kogu keha tegevusvõimet

kasvatav; muretunne seisab vastuoksa selles, et vereringvool läheb aeglasemaks ja nõrgeneb, veresooneid tõmbuvad kokku, mistõttu ihu muutub kahvatuks ja külmaks, lihased lõdveneivad, nende tegevus muutub nõrgaks ja ebakindlaks; kokkumine seisab enne kõike selles, et keha nimetatud funktsioonid muutuvad veelgi rohkem kui mure puhul, veresooneid ja mõned muudki lihaskühmad tõmbuvad krambitaoliselt kokku, nii et keha liikumisvõime osalt otsekohe halvatakse. Need kehalised nähtused on nagu peaaegsaks meeleliigutustes. Kui võidaks „ehmatuse puhul kõrvaldada need kehalised nähted, sundida süda tasasemale käigule, muuta vaade kindlaks, ihuvärv terveks, kehaliigutused nõbe-daiks ja julgeiks, kõne võimsaks“, siis Lange arvates ei oleks enam midagi järel kokkumisest.

Kahtlemata see õpetus seesugusena on vastuvõtmatu. Ei olegi vist enam psühholooge, kes seda seesugusena pooldaksid. Tunded ja meeleliigutused on küll olemuselt hoopis teised, need on hingelised olukorrad. Aga ei saa eitada, et need põhjustavad ja toovad endaga nendega liituvate kõrvalnähtustena seesuguseid kehalisi muutusi, missuguseid selle õpetuse esindajad on kujutanud; samuti ei saa eitada, et need kehalised ajutised nähted mõjuvad tagasi hingelistesse meeleliigutustesse. Teisest küljest meeleliigutus nõrgeneb, kui see saab vabalt „pursata“. Aga jällegi kehalised nähted, kui need saavad väga suure võimu inimeses, võivad põhjustada, et meeleliigutused muutuvad seda ägedamaks; nii sünnib eriti hõlpsasti, kui keha haiglase seisukorra puhul kehalised kõrvalnähted muutuvad tugevamaks.

Hingeteaduses on üldiselt tunnustatud, et nimetatud õppevoolul, nii ühekülgne kui see ongi, on teeneid selles, et see agarasti pöörab tähelepanu asjaolule, kui lähedalt kehalised ja hingelised nähtused küsimuses oleval alal on ühenduses üksteisega ja et need üksteist vastastikku mõjutavad.

Kuna ju varemgi teame ühenduse hinge ja keha vahel olevat lähedase, siis need tähelepanekud, mis hra R. esitab, ei sisalda midagi sootu võõrast ega hämmastavat. Needki oma poolt kinnitavad seda, et keha seisukord igal hetkel, selle tervis ja tasakaal või selle haigus, nõrkus ja väsimus suuresti mõjutavad hingelise meeleliigutuse laadi ja arenemist, samuti nagu James, Lange ja paljud teised juba hästi põhjendades on osutanud.

Sobitades neid vaatekohti hra R. esitatud tähelepanekute ja mõtetega teeme järgmise üldise kokkuvõtte: On tõsi, et keha seisukord mõjub palju sellele, kui suureks kasvab hirmutunne või kokkumine inimeses. Et see ei saaks seesugust hävitavat ülemvõimu, et see halvaks inimese teguvõimet, on tähtis, et inimene oleks kehaliselt „hästi kosunud“, — et ta on tarviliselt toidetud ja igati jõus; vähemalt sama tähtis on küll ka, et ta on hingeliselt kosunud, et ta meeoleu on terve, — aga see on osalt rippuv kehalisest seisukorrast.“

Magister Lauri Piikkala, Soomes hästi tuntud Tahko, vastab küsimusele järgmiselt:

„HIRMU TÕELINE ISELOOM on minu arvates parimini seletatav bioloogia ja inimese arenemise loo valgusel. Hirm näib algelistes oludes ja väga ammu

Neis silmis peegeldub ääretu hirm...

olevat olnud jaatavalt otsustavaid tegureid inimese elu kordaminekuis. Tarvitseb vaid mõelda seesugust hirmu eriliiki, nagu pimedusekartust. Lapsed, kes seda ei tunnud, sattusid selleaegseis oludes hõlpsamini ööpimeduses varitseva surma suhu kui pimedusekartjad lapsed. Samuti kartus kõige tundmatu vastu kui kaitsev tegur inimese elus.

Kui nüüd pöördakse tähelepanu asjaolule, et inimene on ilmsesti arenenud põgenikust ründavaks looduseisandaks, siis on hästi mõistetav, et meil meie instinktide ehituse aluskorral on tubli annus — hirmu. Selle olemasolu ei või eitada. Kõige rohkem võib seda vähendavalt tunnistada. Äsjanimetatud pimedusekartust, mis tänapäev on kahjulik, aga mitte kasulik omandus, võidakse suurelt osalt kõrvaldada seetõttu, et selle vastu võideldakse lastekasvatuses sellest vaikimisega. Instinktid on möödaminevad, s. o. kui neid varakult ei rõhutata, kaovad nad, ja kes lapsena pole harjunud pimedust kartma, ei karda seda tulevikuski üleliia.

Hirmuinstinktide hädaohtlikkus tänapäev põhjeneb minu arvates asjaolul, et need instinktid suurelt osalt asuvad, nagu öeldud, meie hingelise ehituse aluskorral. Seetõttu jäävad nad meile tavalises rahulikuis nüüdisaja elus tundmatuks. Satume nendega kokku, tunneme nende masendavat pitsitust ainult meie-aja suhteliselt haruldastes kriisiolukordades, ja siis osalt kogematuse, osalt närvinõrkuse tõttu ei suuda me teda hoida vaos.

Kasvatuses hirmu vastu on minu arvates siis vaja pöörduda tähelepanu kahele asjaolule: ühelt poolt kasvatada ergujõudu ja keha korrasolekut, mis on esimese põhialuseks, teiselt poolt jälle võimaldada harjutusi, mis, kogetud sobivais annuseis, võivad hirmule panna vastu ja hirmu ja muud närvipinevust valitseda.

Eelmissse, ergujõu arendamisse, kuulub närviliseks tegevate ja tänapäev praktilise tähenduseta olevate hirmutavate abinõude kõrvaldamine laste hingeelust. Sellele vaadates ei tuleks praegusel ajal karistada näiteks lapse kalduvusi pimedusekartusse.

Kõige ustavamad ja mõjusamad kummagi liigi kasvatust saavad lapsed ilmsesti mängus ja võimlemises. See ühelt poolt karastab nende närve, teiselt poolt taas harjutab neid hirmu valitsema. Närvide arendamise pärast olgu närvijõu ja hirmutunde vahel kaitsev „marginiaal“. Eeskätt nooremaja harjutatagu lapsi igasuguse erandita võiduliste lahendustele nende hirmu ja viimast esile kutsuvate ohtude kohtamistes. Seepärast on üsna kahjulik viia laps liiga noorelt võistlusmängudele, kus kaotus on kindel. Siit kasvab iseloom. Lapsed ihaldavad „hädaohtlikku“ harjutust, seesugust, mida nad tunnevad hädaohtlikuks, aga kus ei ole karta riski.

Vähehaaval võivad mäng ja võimlemine muutuda kõvemaks, vastavalt lapse arenemisele. Võistlus kõigis mängudes on hea asi. See kasyatab endavalitsemist ja harjutab valitsema üllatavast hirmust raske- mat tunnet: hirmusegast pinevust.

Küsisin kord kuulsalt ja nimelt eriti julgeks ja sisukaks võistlejaks arvatud ameerika 400 ja 800 m olümpiajooksjalt, seekord kõrgelt ametivennalt James Meredith'ilt, millisel astmel 800 m võistluses ta algas tundma tuska. „Ei millalgi,“ vastas ta. „Enne võistlust olen nii närvlik, et ei taha jaksata kõndida üle mänguvälja lähtekohale. See nõrgendav närvlikkus kaob nagu pühitu, kui kästakse astuda lähtejoonele...“

Ise kartsin enda üsna surnuks viimased 3—4 tundi enne iga 800 m võistlust nii selle lõpptulemuse kui ka jooksu kuuluva tusa tõttu... Aga see kunagi muidugi ei mõjutanud esimest, samuti ei võinud tulla küsimusse

võistlusest loobumine. Teadsin, et seda oma elulõpuni oleksin häbenenud..

Möödamattes öeldes: ei või täiesti ühineda „alustaja“ kogemusega väsimusest hirmu tegurina. Võistlusemängudes kui ka sõjaväljal viitab kogemus pigemini sellele, et hirm piinab halvemini värsket kui väsinud meest. Olen kuulnud räägitavat ja pean usutavaks, et sõdur võitleb kartmatumalt väsinuna marsist kui värskelt; eelduseks on muidugi, et marssimine ei masenda, vaid ainult väsitab.

*

Vististi on seesuguseid, kes ei tunne hirmu. Suuremalt jaolt oleme siiski iseloomult argpüksid ja meist

tulevad kangelased ainult niivõrra, kui võrra õpime oma hirmu valitsema. See nõuab küll kehalist ja hingelist korrasolekut, aga enne kõike see nõuab harjutamist, nõuab kogemust, teiste ja endagi teadmist, et kui nüüd tundubki koledalt ja hirmutab, siis on maailmas seesugust ennemgi kannatatud, hammast purres, lugu lastes, piipu pannes ja muid hingelisi ja kehalisi tempe sooritades ja seda enne kõike kohusetunde, endatunde ja ustavuse najal.“

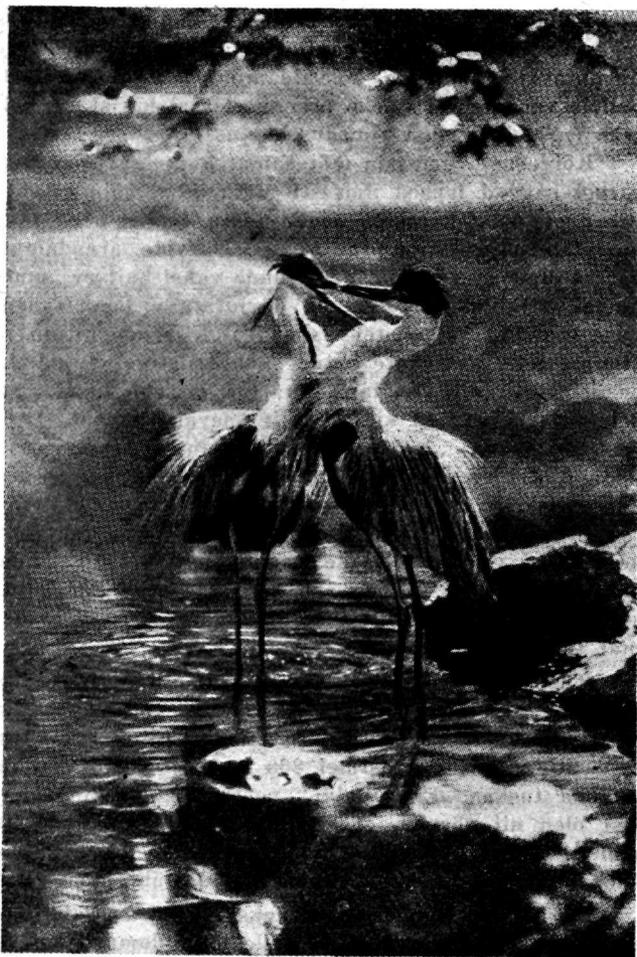
Turu ülikooli filosoofiaprofessor Eino Kaila vastab lühidalt:

„ON AINULT ETTEKUJUTUS, et hirmu mingisuguste inimlike abinõudega võidaks maailmast kõrvaldada; see ju on elutee vältimatu kurb külg.“

KEVADINE JALUTUSKÄIK

VAMBO VESTE

Meie, see tähendab mina ja Samuel Suurmets, oleme suured sõbrad või semud, nagu rahvakeeles öeldakse. Aga 1. mai jalutuskäigul pidi see sõprus piskupealt

Maikuu on tulnud.

purunema. Tõesõna: kaks sõpra sattusid vastollu ja kas teate, mis põhjusel? Ühe kevadlillekese pärast... Jah, nutke või naerge, lilleke, mis langes ühe inimesele näpust, ajas kahel kaitseliitlasel hinge seevõrra täis, et kuku kas või kaklema. Kui sellest sissejuhatusest siirdume asja juure, siis oli lugu järgmine.

Meie, nagu öeldud, oleme kaitseliitlased ja elame ühes korteris. Esimese mai hommikul äratas mind hiiglama veekohin. Jah, veekohin ja keegi turtsub ning puristab nagu jõkke langenud hobune. Vaatan, Samueli säng on tühi, ja hakkab hüüdma: „Samuel, sõber, kus sa oled!?“ Vastuseks saabub eesttoast segaseid sõnu ja veelagin aiva kõveneb.

„Inimene, mis seal ometi on?“ jatkan. „Kas filtervärk visanud kogu oma voolu just meie majja või avanesid taevaluugid? See mühin ja pahin ajab juba hirmu peale!“

„Äh, mis sa norid!“ kãras nüüd Samuel. „Kuuled küll, et pesen oma palgekeese puhtaks: täna ju esimene mai. Kobi aga ka koigust välja, ega nüüd ole aega enam ühti.“

Tõsi jah, täna ju kaitseliidu kevadine jalutuskäik. Kohv keema ja püss puhtaks! Kohvi keetmise kord oli täna minu käes, seepärast asusin kohe kööki, kuna Samuel uhtis kõrvaltoas kehaharjutusi teha nii, et raksus ja nagises põrand. Mu sõber on nimelt tonnaazilt kenake mees, turi, kõht, kael ja kukal, kõik ilusti ümarratud. Nägu ka, et mõõda kas või sirkliga, ja ses laias näos peegeldub ääretu rahu. Jah, Samuel Suurmets on läbi ja läbi rahulik mees. Ega ta muidu oleks meie malevkonna parim laskur.

Kord oli Valdeki lasketiirul niisugune juhtum. Olime laskevõistlusel. Samuel sihib. Sihib, et viimase lasuga jällegi nãlbata ära teiste eest auhind. Akki suur parmupõrik laskub sutsti Samuelile ninale. Meie rõõmustame, et nüüd, vana vennas, kupatad sa ometi kord kuuli pilvede poole, sest kui parm ikka pistab, siis parimgi kütt vãratab. Aga midagi sellesarnast ei juhtunud. Samuel sihtis, nagu poleks kogu maakeral

Riigivanem O. Strandman 1. mail kaitseliitlastele kõnet pidamas.

ultki parmu. Ootas pärast pauku rahulikult ära signaaligi, mis kuulutas tema võitu, siis alles kergitas paar korda vurru ja siunas: „Pagana putukad! Tükib sorkima, kui mehel käed kinni.“

Jah, rahu ja rõõmu on Samuel Suurmetsal alati enam kui ülearu. Esimese mai hommikul oli ta veel eriti ülevas meeleolus. Riietus ja laulis. Pärast rääkis: „Täna panen kõrge krae. Serv ulatub vormikuue krae alt parajasti välja, noobel asi.“

„Jah, eks täna ole meid vahtimas tuhanded inimesed,“ lisan mina. Samuel aga vastu:

„Mis mul asja maailmaga. Oma tulevane tuleb ehk aknale!“

„Tulevane? Sul keerleb siis peas naisevõtmise mõtteid?“

„Ega tea kah. Kaua me ikkagi kahekesi siin kolame, vaja tuua perenaine majja.“

Ei ma osanud siis enam öelda iid ega aad. Vaata vanapoissi: tal tuleb tulevane aknale, ta kavatses tuua perenaise majja ja mulle pole sellest suurest probleemist varemalt rääkinud poolt sõnagi.

„Ära siis seepärast nii nukrusta,“ ütleb ta mulle, „ehk naeratab sullegi õnn. Nüüd kevadine aeg ja Amori noolekesi vihiseb õhus, küllap mõni sinulegi südamesse sähvab. Nagu mul see tutvus Mariannega tuli, mitte teadnud ette aimatagi. Malevkonna aastapäeva-peol tantsisin ühe preilliga, tantsin teisega, aga ei saa seda õiget tuuri, tee mis tahad. Siis äkki hakkab kätevahele niisuke tubli ja tüse tütarlaps. Kohe tunda, et sul on midagi keerutada. Kleenukesi ja kiduraid

mina ei kannata. Marianne, sellele saab ikka näkku vaadata. Palged punetavad nagu õhtune taevast, silmad säravad nagu talvised tähed. Jah, selged ja külmad silmad, aga ometi millegi pärast nii kaunid. Kahju, et polnud seekord tantsuvõistlust, ma oleksin omandanud kindlasti rekordi tantsu kiiruses ja kestvuses.

Pärast saatsin koju ja oligi saabunud soe sõprus, mis kujunes mõne nädalaga kuumaks armastuseks.“

Soovisin sõbrale õnne ja küsitelin, kus linnajaos või majas elab ta Marianne, aga Samuel ei avaldanud seda. Küllap ma õppivat tema pruuti niigi varsti tundma, ütles ta, ja ma rahuldusin.

Varsti ruttasime kogunemiskohale, kus ootas juba mitu sada kaitseliitlast. Malevlasi saabus aga ühtepuhku. Kui kõik olid kohal, siis rivistusime ja jalutuskäik algas. Orkester mürtsus ees, pole muud kui astu. Kevadpäikese kiiri mängles aga meie relvil ja orkestris säras suur bassitoru nagu liikuv hõbeladem.

„Ja-jah, kaaskodanikud, noored neid ja elatunud eided, ajage silmad lahti, sest siin sammub kodukaitse. Kupatage kodus kartuleid ja nõeluge sukki, karta pole midagi. Siin on poolteisttuhat tublit meest, kes suudavad kindlustada kodurahu. Siin marsib esmajärgu laskur Samuel Suurmets ja väledajalgne Vambo, vaadake ja tunnistage, kas meie püssid pole puhtad ja kas meie vormiriietus pole tipp-topp?“

Nii läheme, orkester ikka ürgab ees: tade-rit ja uh-ah-haa! meie järele: priuh-prauh-priuh-prauh.

Äkki N. uulitsal kuski kolmandal korral avaneb aken. Aknale ilmub noor neid, nii veetlev, et kõik kait-

seliitlased pöörduvad vasemale. Seda ei tohi aga olla. Kui kaitseleitlane kõnnib rivis, siis ilmugu aknale kas või iluduskuninganna, kõrvale vaadata ei tohi. Seepärast pragas pealik: „Kompanii, otsejoones edasi! Üks! kaks! üks! kaks!“

Samal hetkel viskas neid lille. Lilleke liugles allapidi ja ma püüdsin ta õhust. Naeratasin lilleviskajale ja sain ka naeratus vastuseks. Mõnekümne sammu möödudes sõnub aga Samuel.

„See oli määratud mulle.“

„Mis asi?“

„Lill muidugi!“

„Kuidas sulle? Lill langes ju otsekohe minule pihku?“

„Paljugi mis langes pihku, aga ta visati minule.“

„Eks püüdnud siis ta kinni!“

„Kus mas' veel püüdsin, kui sina kohe krapsti oma kämbлага vahele. Anna lill siia!“

Nüüd pahandusin juba tõsiselt ja rõhutasin: „Ma ei mõtlegi anda lille sulle. Tore mees: preili õnnestab mind naeratusega ja viskab lille, nüüd anna sinule...“

Samuel ajas silmad suureks. „See naeratus polnud määratud sinule, kas mõistad!“

„Kellele siis? Sinule vist, hehee! Õige mul onkel väljas: lill pole määratud minule, naeratus pole määratud minule, kas ma ise ei tea, kellele need olid määratud?“

„Ma ei räägi enam sinuga sõnagi!“

„Tee nii kuidas tunned!“

Marssisime siis sõnatult. Pärast koju minneski ei saanud me enam jutule. Kodus võtsin lille ja asetasin

ta vaasi. Lill oli ilus ja veel ilusam oli naeratus, mida ei suutnud unustada. Samuel saatis mind kõikjal vihase pilguga. Äkki hakkas laduma lauale oma laskurmärke ja võiduhindu. Hõbepeekrid, bokaalid ja kristallvaasid aiva säravad. Mees ise müristab: „Vahi, kiitsak, need asjad ja esemed on võitnud täismees!“

Mina tõin jälle lagedale pronkskuju, mis kujutas maratonijooksjat, reklaamisin end omakorda: „Vahi, vanamees, selle on võitnud täismees!“

Tema poriseb ironiseerivalt: „Mis eest, eh? Jooksu eest... Mis tähendab jooks. Mis maksavad koivad? Parajal juhul pistad sõjakeerises putku, aga laskur, see juba teine tubakas, pole muud kui külib vaenlasele kuule küljekontide vahele. Jooksur ei maksa laskuri kõrval midagi!“

„Sa norid täna üha tüli, Samuel?“

„On õigus ka norida.“

„Kuidas õigus?“

„See oli Marianne! Minu Marianne, mõistad sa!“

„Sinu Marianne!?“

„No-jah minu. Millise õigusega võtsid sa lille? Kelle loaga vahtisid alt üles ja paljastasid hambad nagu koolipois?“

Ma olin lõplikult löödud. Tõesti polnud mul õigust võtta lille, tõesti polnud mul õigust vahtida kolmandale korrale, kus seisis mu sõbra kullake, aga kust võisin mina seda teada? Pealegi mul pugus jällegi kahtlus hinge, kas lill siis tõesti oli määratud just Samuelile. Selles tuleks jõuda selgusele. Ma ütlesin:

„Miks me tülitseme, Marianne ise öelgu meile tõtt.“

Kaitseleitide Tallinna maleva 1. mai tervitus riigivanemale.

„Sul on õigus,“ oli nõus Samuel, „Marianne avaldagu tött. Tal on telefon, kõlistame kohe!“

Ta kõlistas keskjaama ja palus ühenduse. Siis kutsus minu: „Tule ja kuula nüüd oma kõrvaga otsust!“

Ja ma kuulasin kuuldetoru kõrval nende kõnet.

„Hallo! Kas preili Marianne?“

„Jah. Mina olen.“

„Siin Samuel Suurmets. Te vahest mäletate?“

„O-jah! Nägin tänagi teid.“

„Ja viskasite lille, hm...“

„See oli esimene kevadlill meie aiast.“

„Ütelge avameelselt, preili Marianne, kellele oli määratud see lill?“

„Miks te seda küsite? Te teate ju...“

„Ei, ei! Palun ütelge, kellele nimelt?“

„Kevadlill oli määratud meie kodukaitsesele. Oli määratud tervituseks kõigile neile meestele, kes kannavad vabatahtlikult relva, et meie, naised, võiksime ra-

huga kasvatada lilli ehteks kaunile kodumaale. Lill polnud määratud üksikule kaitseliitlasele, vaid kaitseliidule. Kas rahuldab see vastus teid, härra Suurmets?“

Samuel tänas hääle värisedes ja, lisades mõne vabandussõna, lõpetas kõneluse.

Olime pisut pettunud mõlemad, aga vaid hetkeks. Veendusime, et Marianne on siiski tubli tüdruk. Kui on juttu ilusast kevadest ja kodukaitsesest, siis ei saa arvestada üksikuid isikuid. Kodumaa puistab täna tuhandeile tervituseks kevadlilli ja päikesesära jätkus kõigile, milleks siis tüli ja pahandus?

Ühendasime sõpruse uuenduse täheks käed ja ma tegin järgmise ettepaneku: „Tead, Samuel, nimetame selle lille meie lilleks, aga tüdrukut võid hüüda minu Marianneks, kui tahad?“

„Ei,“ vaidles Samuel vastu, „olgu temagi meie Marianne.“

Mul polnud selle vastu midagi.

Kui loitsid jüriöö tuleid

Kunstnik A. Vihvelini joonistus.

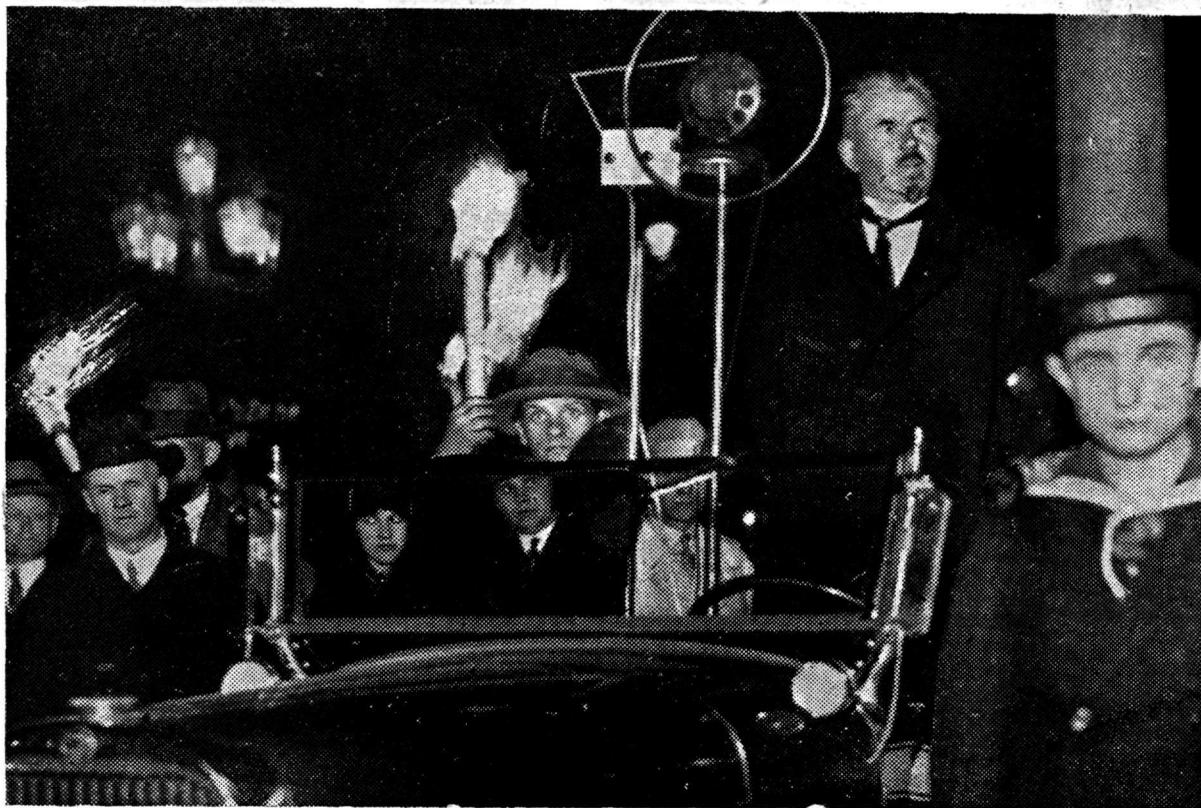

„Jüriöö“ pidustus Rakveres.

Jüripäev ja 1. mai.

Kindral J. Roska jagab 1. mail kaitseliitlastele laskurmärke.

J. Pitka kõneleb jüriööll mikrofonil ees.

Ägedamaid kaitselahinguid

(«Kaitse Kodu» nr. nr. 8, 10, 12, 14 ja 17 järg)

Meie lendurid valmistuvad 30. aug. lahinguks.

Tänapäeva lahingust võtavad osa kõik väeliigid, kaasa arvatud lennuvägi. Lennuväeüksused on diviisi ja kõrgemate väekoondiste koosseisus, kust neid vajaduse korral ka brigaadiülemate käsutusse antakse. Diviisi lennuväe üksused ja aerodroomid asuvad väljaspool vaenlase suurtükiväe tule piirkonda (umbes 20 km rindest); nende edasilükkumine ühes rindega sünnib suurte hüpetega, sest aerodroomi organiseerimine on seotud raskustega, on vaja lage ja tasane maa-ala 500 × 500 m, mis siis lennukite varjamiseks, startimiseks ja maandumiseks korda tuleb seada. Et siiski lennukid lähemale tuua lahinguväljale, kus nendega sidemepidamine on kergem ja kus nad kiiremini juhi käsul oma ülesannete täitmiseks võivad lendu tõusta, organiseeritakse brigaadi staapide läheduses maandumiskohad.

Meie diviisi lennuväe divisjon ja aerodroom asub Kiltsi asunduses, Kiltsi jaama lähedal, 20 km meie vastupanupositsioonist lõuna poole. Divisjoni ülema mureks 29. aug. õhtul oli leida soodus lennukite maandumiskoht brigaadi staabi läheduses, millise ülesande ta oli annud leitn. Tööringile. Kui leitn. Tööring oli risti ja põigiti brigaadi staabi ümbruskonna maastiku raadiusega 4–5 km läbi sõitnud, valis ta lennukite maandumiskohaks Nõmküla as. läheduse, Nõmküla jaama juures (vastupanupositsioonist 10 km edela poole) ja ruttas sellest divisjoni ülemale telefoniga teatama.

„Siin diviisi lennuväe divisjoni ülem.“ — „Räägib leitn. Tööring Nõmkülalt. Hra major, olen lennukite maandumiskohaks välja vaadanud maa-ala Nõmküla as. juures. Vaja üksikud augud ja lohud tasandada ja homme, 30. aug., hommikul vara võib tarvitamiseks kõlvuline maandumiskoht valmis olla. Kui teie selle kohaga nõus olete, palun välja saata tehniline komando. Ootan neid Nõmküla asunduses.“ Divisjoniülem laseb tähelepanelikult silmad üle kaardi ja avaldab oma nõusoleku.

Varsti pärast seda kutsub divisjoniülema telefoni juure diviisi staabist lennuväe sideohvitser, kes teatab: „Diviisiülem on nõus maandumiskoha valikuga Nõmküla asunduses ja käsib 30. aug. kell 0530 seal startimiseks valmis hoida 3. brigaadi ülema käsutuses 2 luurelennukit ja brigaadi suurtükiväe ülema käsutuses 1 suurtükiväe vaatluslennuki (meil ühine tüüp luurelennukiga). Kirjalik käsk selleks saadetakse. Telefoni-side lennukite maandumiskohaga Nõmkülas seatakse sisse 3. brigaadi poolt.“

Kohe saadab divisjoniülem Nõmküla asunduses leitn. Tööringi käsutusse divisjoni baasist n.-leitn. Lesta juhatusel: remontjao ühel veoautol vajalikkude tööriistade ja tagavaraosadega; raadiojaama meeskonna-

ga; ühe veoauto bensiiniga, õliga, kuulip. padrunitega (lintides), pommidega, maandumismärgiga ja valgustusraketidega; ühe lennuki telgi; ühe fotolaboratooriumi; ühe mootorratta ja ühe kergesõiduauto. Veel teeb ta korraldused lennukite stardivalmis seadmiseks aerodroomil ja sõidab siis diviisi staapi nõu pidama järgmise päeva tegevuse üle.

Paari tunni pärast käib Nõmküla lennukite maandumiskohal kibe töö. Platsil töötab brigaadi poolt saadetud meeskond ja eraisikud pioneerilohvitseri juhatusel. Korraldused ja juhtnõõrid tööks annab leitn. Tööring. Augud ja lohud tasandatakse, paar puud, mis platsil kasvab, juuritakse välja; väike remonttöökoda seatakse üles kohalikus sepapajas. Asuniku majas avatakse fotolaboratoorium ühes pimedat ruumiga; raadio-meeskond seab üles antenni, metsasalga varjus kerkib varsti lennuki telk, platsil tuulevimpel, veetakse sisse telefonijuhemed ja hommikuks on maandumiskoht valmis. Vaatlejad võivad isiklikult kasutada sõiduauto läbirääkimiseks brigaadiülemaga ja staabiülemaga saadud ülesannete üle, fotolaboratooriumis ilmutatakse ülesvõtteid ja nii operatsiooni juht on informeeritud lahingu käigust.

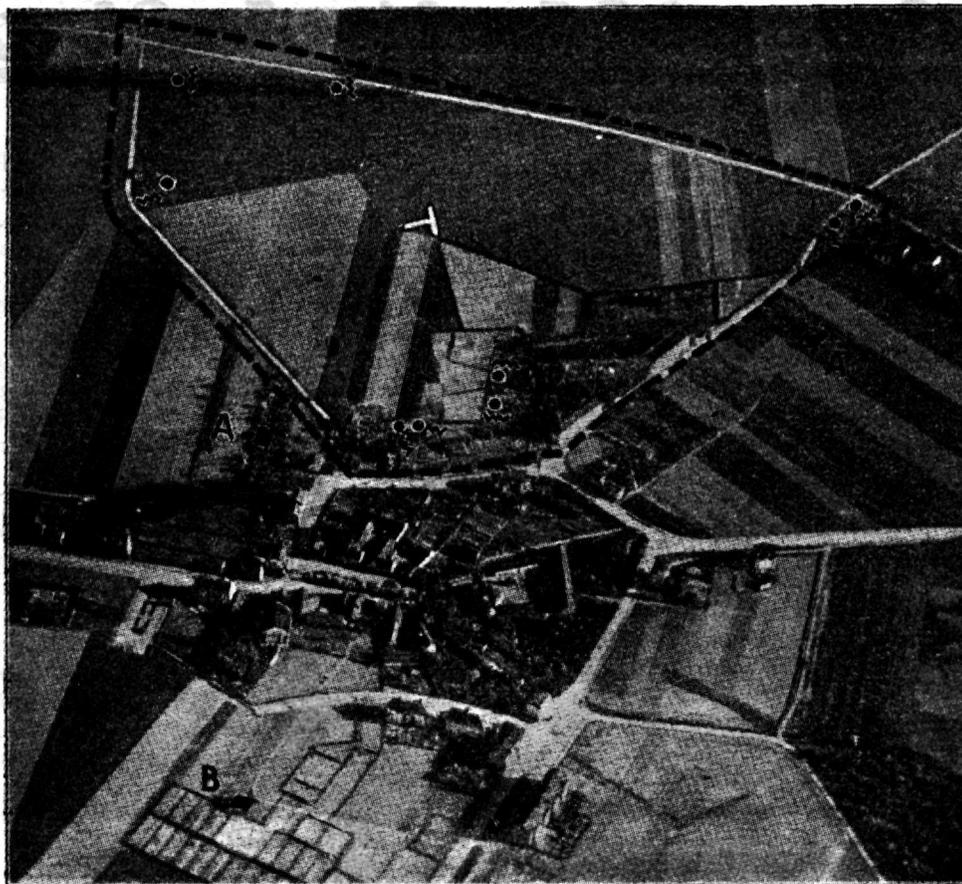
30. aug. hommikul kell 0515 tulistas punaste patareid Vao as. rajoonist tabava tulega meie patareide positsioone. 30. aug. kell 0525 sai 1. suurtükiväe grupi ülem ülesande hävitada punaste patareid Vao asunduse rajoonis ja kasutada suurtükiväe korrigeerimiseks üht lennukit suurtükiväe vaatlejaga Nõmküla maandumiskohalt.

11. ülesanne. Grupiülem määrab lennuki koostööks ja annab selle ülesande 42 patarele, kes asub positsioonil Saariku talu juures. Patareil laskevalmis olla kell 0540. Lennuk stardib vaatlejaga kell 0540. Milles seisab koostöö lennuki ja patarei vahel ja kuidas patarei täidab ülesande? Lennuk on varustatud raadioga.

30. aug. päikese tõusuga muutus punaste suurtükiväe tuli intensiivsemaks.

Kaugel idas punakas-hallide pilvede taga tõusvad kiired kuulutasid uue päeva algust. Varsti tõusis silmapiirile päike ja mattis oma elustavasse valgusse hilissuvised looduse. Kiiresti kadus nüüd pimeduse kate, mis seni veel väeosade liikumist kaugemal silmapiiril kattis. Ka udu, mis kattis Pedja orgu, haihtus päikesekiirte käes. Vaatevaba oli nüüd maastik kahe vaenlase vahel. Lahingu eelpostid olid tagasi tõmmatud. Meie positsioon oli nagu tardunud. Ei ainsatki liikumist pannud tähele silm.

Ilusast hommikust rõõmu tunda polnud kellelgi aega ega lusti, sest vaenlase suurtükiväe muutus ühes päikesevalgusega ikka intensiivsemaks. Mürsud lõh-

⊙ Lennuki telgi asukoht. Lennuväedivisjon ja aerodroom. — — — Aerodroomi piirid. Lennukite telgid on asetatud nii, et sel korral, kui vaenlase aeroplanid aerodroomi ründavad, vähem kaotusi oleks.

— Väikesed kitsad siksakilised kaitsekraavid, milledes meeskond õhurünnaku korral varju leiab.

— Maandumismärk. A Bensiiini- ja õliladu } eraldatud, et tulikahju ja plahvatuse korral poleks hädahoitu.
B Pommideladu

kesid ümberringi heites üles kohutavate fontaanidena mulda segatult teraskildudega. Tulistasid kõik kaliibrid. Maa-ala Pedja ojast kuni Tamsalu-Udriku as. teeni oli tule alla võetud. Vaatamata terase ja laske-
moona suurele arvule, millega punased meie positsioone üle külvasid, oli selle tule mõju väike. Kaitseliidu kompaniidel polnud nimetamisväärt kaotusi, nii osavasti olid mehed kaevunud ja moondunud. Vaenlase ees oli lage maastik, millel ta silm ei leidnud meie positsioone. „Nüüd lasen teid rahul olla, aga kui teie jala-
vägi veel edasi tuleb, siis avan oma kuulip. surmava tule, vaatamata teie süürtüki „mürinale“,“ ütles oma kaaslasile 1. k.-k. jao sihtur, silmates kõrgendikkude 90,5 ja 92,3 joonel punaste võitlusgruppe. Täieline üksmeel ja usaldus valitses juhtide ja meeskonna vahel.

Meie patareidest vastasid ainult üksikud võttes silmapilkselt tule alla punaste ülesseatavad kuulip., vaatluspunktid ja kogunemiskohad. Enamus meie suurtükiväest oli nagu surnud, sest tuld avades oleksid nad oma seisukohad tugevamale vaenlasele enneaegselt välja annud. Iga kahuri pealik teadis, et punaste kõlamõõdujaamadel paukude kõla järgi on võimalus meie

patareide asukohti kindlaks määrata ja siis tule alla võtta.

Suurtükitule toetusel punaste lahinggruppid kogunesid kallaletungiks meie vastupanupositsioonile, aga meie r.-kuulipildujad hoidusid veel tule avamisest, et oma seisukohti punaseile mitte avaldada; ainult selleks määratud kuulip. kinniselt positsioonilt toetasid lahinguelposti. Kui punaste tugevad jõud kogunesid Linnu talu metsa veerul ja kõrg. 90,5, siis avasid mõned meie r.-kuulip. vastavalt tulekavadele tule koonduvaile punaseile jõududele.

Kokkuhoidlikult käisid meie suurtükivägi ja jala-
vägi ümber oma laskemoonaga. Kuid kuulid ja mürsud, mis välja lasti, olid hästi sihitud ja tabasid märki. Ühtki kuuli ei lastud eeldusega „ega mets tühi pole“.

Punaste lennukid ristlesid lahinguvälja kohal ja ot-
sisid meie patareisid. Neile ei läinud see korda. Kui aga meie lennukite salgad ilmusid lahinguväljale ja valmistusid võitlusse punaste lennukite vastu, siis kadusid viimased oma rinde seljataha.

Kas võita või võidelda viimse veretilgani — see oli meie rügemendi deviis.

Raskekuulipilduja tule- lõök.

1. kompanii juure antud raskekuulip. rühmast asus teine raskekuulip. positsioonil Oja talu juures. Kuulipilduja pealik Orgussaar oli oma relvale valinud positsiooni väikesesse lohku, kust ta otse punaste vaate eest oli varjatud, kuid flankeerivalt sai tulistada Linnu talu suunas. Lahingu ajal kuulip. rühma pealik lipnik Silber vaatles teraselt binokliga lahinguvälja, et kohe tähtsamaid märke tule alla võtta. Korraga silmas ta Linnu talu metsa ääres punaste kogunemist ja metsa edelapoolses nurgas grupi inimesi vaatlemas. „Seal nad kogunevad ja asuvad kallaletungi lähtealusele, seda vaja tulega takistada,“ sõnas ta ja andis teisele kuulip. käsu punased Linnu talu metsa edelapoolses nurgas tule alla võtta. Kuulip. pealik leidis kogunevad punased üles ja oli valmis neid „karistama“. Tema käsul sihtur suunib oma relva edelapoolsele metsanurgale, kus optilisse sihikusse vaadates selgesti on näha punaste kogunemist. Kõlab komando — „Sihik 9. Poolparemal metsanurgas punaste kogunemine. Üks lint. Tuld.“ „Härra pealik, kas meie ei teeks enne eellaske?“ küsib sihtur. „Nüüd käske kuulip. pealik Orgussaar: „Eellaske üksiku puu pihta, mis metsanurgast kaks sõrme paremal — künkal. Sihik 8. 50 laske. Punkt tuli. — Tuld.“

Sihtur annab 50 laske punktitud lahtiste kuulip. lahtiste seadetega. Kuulid andsid väikese eellange, mis oli märgata küntud põllul.

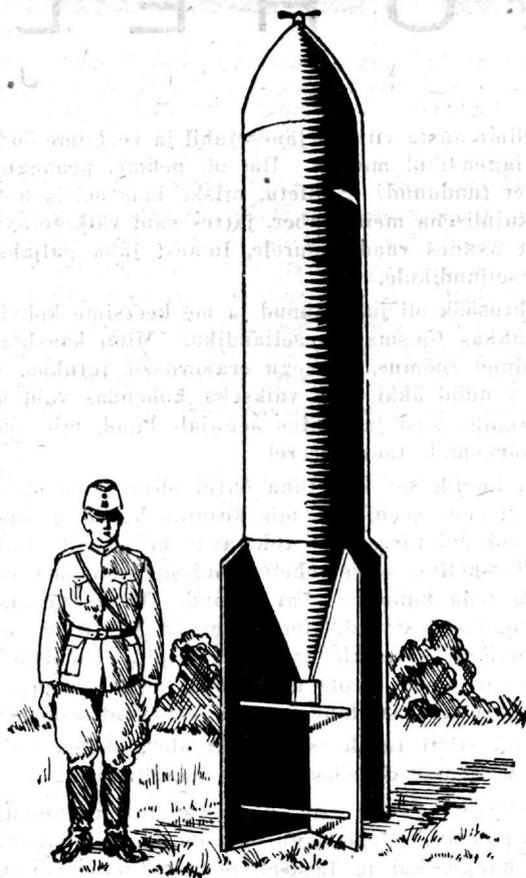
„Nüüd tabavuslaskmisele edelapoolse metsanurga pihta. Sihik kaheksa ja pool. 100 laske külvitud. — Tuld.“ Kuulip. pealik ja sihtur vaatlevad, esimene binokliga, teine optilise sihikuga, metsa äärt — kas ei tõuse seal liikumine. Kolmas number peab silmas rühma pealikut, esimene ja neljas — kas ei ilmu lennukeid, soomusautosid. Kolmas number toob täidetud lindikastid kuulipilduja juure ja viib tühjad lohku. Aurujuhtiv kummitoru on varem juhitud niiskesse maasse, et laskmisel tõusev aurupilv kuulip. asukohta välja ei annaks.

Vahete vahel langeb tule hoogsus ja juhid informeeruvad lahingukäigust. Korraga tuleb joostes rühma pealikult leitn. Kaasikult sidevaatleja teatega, et punaste jalavägi Linnu talu metsasalgas kallaletungi lähtealusele asub ja kallaletungiks ette valmistub, ning palub r.-kuulip. tulega punaste kallaletungi lähtealuse organiseerimist takistada.

Samal ajal lahing muutub ikka hoogsamaks. Punaste lennukid keerlevad õhus. Nende vahel lõhkevad meie õhukaitse patareide šrapnellid, moodustades sinetavas taevas halle pilvekesi. Jälle muutub suurtükiväe hoogsamaks ja punaste granaadid kukuvad raskekuulip. läheduses.

„Gaas,“ — hüüab kuulip. pealik oma meeskonnale ja ümbruskonnas on näha madalaid hallikaid suitsupesid, nagu tõuseksid nad põlevaist kadakapõõsast.

12. ülesanne: Missugused korraldused teeb teise raskekuulip. pealik Orgussaar Linnu talu metsasalga edelapoolse ääre tulistamiseks ja kuidas viiakse see meeskonna poolt täide?

Ameerika lennukipomm.

ROHELINE KUU

J. SAULI

Olime aasta viimsel jänesejahil ja veetsime ööd väikesel lagendikul metsas. Ilm oli pehme, peaaegu soe, tuult ei tundunud. Hääletu, niiske laas seisis hobuseraua kujulisena meie ümber, jättes vaid väikese avause, millest avanes vaade suurele, lumest juba paljaks sulanud seljandikule.

Õhtusöök oli just lõpnud ja me keetsime kohvi, kui kuu hakkas tõusma üle seljandiku. Minu kaaslane oli seni olnud rõõmus, peaaegu erakordselt jutukas, muutus aga nüüd äkki üsna vaikseks, kohendas vaid kadakase kepiga süsi ja vaatas aegajalt kuud, mis kerkis ikka kõrgemale taeva veerel.

Ja imelik see kuu täna õhtul oligi. See oli nagu määratu suur seebimull, mis kujutab kevadist rohelist merd või äsjatärganud rohetavat orasmaad nurmel. See oli roheline, selge roheline, missugusena ma ei mäletanud teda kunagi olevat näinud. Minus äratas see ainult õudustavat uudishimu, minu kaaslasse aga mõjus see imelikult sügavalt ja seletamatult. Püüdsin juba teist korda anda jutule uut hoogu, aga, leidmata peaaegu vastust, ei mallanud ma kauem, vaid sõnasin:

— Vististi tabas sind „kuutõbi“, sõber — olen kuulnud mõnikord sellest tõvest räägitavat.

Ta pani kopsiku eemale, kaevas tubaka taskust ja süütas põlema. Mehe nägu oli võõrastavalt kahvatu ja vaade kauge, kui ta tasasel, peaaegu ümiseval häälel algas:

— Nüüd on kaksteistkümmes märts ja on täiskuu, nagu oli siis, täpselt kaksteist aastat tagasi. Sina ju tead, kus meie väeosa tol korral asus, seal Vilppula ja Satakunna vahemal, vahetades aegajalt oma asupaika. Meie jõud, oli väike, aga meie juhatus oli erakordselt tubli, mistõttu üllatasime mõnikord vaenlast hästiõnnestunud löökidega. Äkki aga tuli pööre. Talitasime nii või teisiti, ikka jõudis vastane ette, ja me kaotasime järjekindlalt. Esialgu ainult imestusime, aga siis hakkasid õelad kahtlustavad pilgud käima mehest mehese — ja mõnegi sõdurikuue all löi südame juures hirmunult pitsitama ja kogu seltsimehelikkus oli kadunud. Võis sageli kuulda, kuidas mees, seisest üksikul

valvepostil öösel, äkki päästis suust sajatuse, sülgas kõrvale ja pühkis ägedalt suud oma laia kämblaga.

Tundsin kohta paremini kui ükski teine minu seltsimeestest, sest olin kord olnud metsavalitsejaks ümbruskonnas. Sel põhjusel sain ühel õhtul kutse ilmuda kapteni kambrisse ja see asus kohe asja juure:

— Oma meestest ma ei või kahtlustada ühtki, — ütles ta, — aga siin käib keegi kõrvaline, kes võib-olla on süüdlane, vaatamata paljudele asjaoludele, mis seda ei lubaks oletada. Tean nimelt, et ta on jõuka pere poeg, et punased hävitasid kogu ta talu maatasa, et isa põgenes meie poole, tuues kaasa hobuse ja viljakoorma, ja et samal ajal saabusid valgete ridadesse talu mõlemad vanemad vennad. Aga mees, keda kahtlustan, on veel õige noor, pisut trotslik ja sageli viinale anduv. Kardan, et tal on suhteid punastega, sest sageli on ta toonud teateid, mis ju olid osalt õiged, aga mis meile ei saatnud vähimatki kasu. Selle asemel võis ta aga küll näpsata meilt midagi...

Teadsin hästi, kellest oli küsimus, sest vaatlesin juba ammu seda koogus valgejuukselist noormeest viltu silmil. Temas oli midagi ühtlasi ähvardavat ja arga, ja ta lähenes üsna isesuguselt ja nagu külge ees hoides jutlevate meeste ette, — ja kadus siis sama salapäraselt kui oli saabunudki.

Ütlesin kaptenile otsekohe, et kahtlustan meest juba algusest peale ja et niisugusel ajal ei või teha vanemaid rohkem kui vendigi vastutavaks üksteise tegude eest. Selle järele sain määruse seirata selle seikleja jälgi ja anda aru kõigest, mis iganes näen. Ja juba järgmisel õhtul langes ta lõksu. Oli täiskuu, aga taevas oli hallis pilvevinas, nii et ma, ettevaatlikult käies tee varjupoolel, võisin teda jälgida. Ta kõndis, vaadates aegajalt tagasi, umbes pool kilomeetrit ida poole, kuni jõudis väikesele künkale, vaatas ringi, kuulatas ja kadus siis metsa. Arvasin, et ta jätkab teed suuskadega, mispärast minagi end nendega juba enne olin varustanud. Andsin talle tarviliselt aega ja järgnesin siis jälgi mööda. Need läksid ringitades mäeküljelt allapoole, ja kui lähenesin orule, kuulsin kose kohinat.

Ahaa, mõtlesin. Vististi mõldriga tegu.

Ja veski juure jäljed viisidki. Aknad olid paksude eesriietega kaetud, nii et ma ei näinud, mis toas sündis, aga kui panin kõrva vastu seina, kuulsin sees rääkimist. Mõistsin sellest ainult mõned sõnad, ja et poiss pidi olema kaasas mingisuguses pealetungis, mida punased kavatsesid valgete vastu, ja et kuski pidi oldama päral hiljemalt kell 1 öösel.

Minu kaaslane valas endale uuesti kohvi, liigutades seda kopsikus vaikselt, vaadeldes kuud, mille õudne, roheline nägu näis veelgi suurenevat. See oli kaunis, aga kuidagi kole, nagu hiiglase silm laane pimeduses.

— See valgepea, — jatkas ta, tuli järgmisel päeval öhtuhämaruses ja püüdis ägedasti kapteni jutule. Kapten kutsus minu kambri ja ülekuulamine algas.

— Mis teil nüüd jälle on õnges? päris kapten.

— Seda ainult, — vastas noormees, piiludes segaselt ringi, — et teie suurtükkide päralesaabumine ja vastase tulistamine on löönud punased nii kokkuma, et rinne on lahti penikoorma pikkuselt ja paari sügavuselt. Võiksite asuda vaenlase peale kas või Pajamäe sauna kaudu ja minna teele kella ühe ajal öösel.

— Kapten vaatas mulle paljutähendavalt otsa — seda siis see hiljemalt kell 1 tähendaski.

— Miks just ühe ajal, küsis ta valjult.

— Seepärast, — sõnas noormees südilt, et kuu on siis paremal pool ja tee seisab varjus.

— Tulete muidugi teejuhiks?

— Küllap poisid tunnevad teed juhitagi, on juba seal ennegi olnud. Mul ju ka pole püssi ja ma ei oskagi lasta.

Kapten kutsus kaks sõdurit sisse ja sõnas:

— Siduge see mees kinni ja valvake teda seni, kuni teda tarvitatakse.

Nägin, kui kahvatuks mees kukkus. Ta ei saanud enam sõnagi suust.

Kõlga-Jaani malevkonna esimese sanitaarkursuse lõpetajad

Kursus vältas 12. märtsist kuni 17. aprillini; igapäevane loeng kestis kolm tundi. Loengute pidajaks oli K.-Jaani malevkonna arst dr. J. Veskimets — istub esimeses reas, paremalt kolmas. Arstist paremale istuvad — malevkonna pealik H. J. Kukk ja naiskodukaitse esinaine pr. J. Hubel.

Naiskodukaitse Palupera jaoskonna poolt 25. märtsist — 2. aprillini s. a. korraldatud majapidamiskursusest osavõtjad. X Kursuse juhataja A. Sternfeld.

Mind määrati retke juhiks ja juba üheteistkümnepaiguse asusime teele. Meid oli kuus meest reel, seotud noormees seitsmes, ja eel käisid kaks meest suuskadel maakuulajaina. Tee paistis nagu pikk nahkne riba kuupaistel ja me sõitsime kiiresti. Mida kaugemale metsa jõudsim, seda nobedamaks saime ja seda haledamalt hakkas seotu ohkima ja kaebama. Painsin pistolisuu ta higise otsaesise vastu ja tähendasin, et kui ta nüüd oma hädaldamist ei jäta, siis teen küll, et seda enam ei jatku.

Pajamäeni ei olnud enam palju maad, kui suusatajad tulid tõtates tagasi ja teatasid, et saun on täis vaenlasi, kes on kõik varustatud ja valvel. Vahtide pärast nad ei olnud küll pääsnud lähedale ja aknad olid tihedasti kaetud, aga seal oli keegi mees astunud uksest õue ja ukseavausest nad olid näinud osa tuba, mis oli täis kiilutud relvis mehi. Määratud silmapilgul need oleksid tormanud välja ja siis...

Hobune pöördi kohe ümber ja kaks paremat pommiheitjat said käsu siirduda suuskadele, oodata veerandtunni ja püüda siis paisata oma pommid vaenlasele tuppa. Võtsin ohjad oma kätte ja lasksin minna nii kiiresti kui „Musta“ jalad võtsid otse veski juure. Ma ei tea, miks mu pilgud ikka ja ikka jälle pöördusid kuu poole. See oli suur ja imelikult rohetav ja näis mõjuvat minule hinge põhjani. Teadsin küll, mis oli ees, ja et see retk ei olnud kahe-kolme mehe töö, aga see ei olnud mu ahastava meeoleolu põhjus. Sõelusin oma sõelumisi, kuni oli aeg ajada teelt kõrvale. Sinna jäi hobune, vaht ja vang, viis meest jooksid nobedasti märke üles ja löid mõldri uksele. See avas ise, kokkus ja püüdis kohe jälle ukse sulgeda, aga mina kiskusin selle nii ägedasti lahti, et mees langes mulle otse sülle. Tõukasin ta tagasi ja astusin, revolver käes, tuppa. Kõik kolm olid kodus: isa mu ees, poeg laua taga poolle üles tõusnud ja tütar lee juures, silmad uksele pöördud... Vahtisin neid silmi, mõistmata alul, miks. Nad olid suured ja puhtad, aga nende värv oli külmoletav nagu mägestiku jää. Ja siis tuli mulle meele

kuu, selle hilisõhtu kummaline, külm kuu, ja hiljutine ahastus valdas mind uuesti.

Mu kaaslane pidas pika pausi, vaadeldes tühjel silmil üha kõrgemale tõusvat kuud. Siis ta jätkas madalal häälel:

— Vaatasin seda tüdrukut kaua ja toas oli kõik vaikne. Neiu oli kaunis, aga külm nagu jääõis. Viivu ta ei siiranud silmi kõrvale, siis aga heitis ta pea kõrgele ja pöördus ära. Ühtlasi langes nõidus minultki: käsutasin mehed tööle. Mölder ja ta poeg vangistati pikemata ja viidi reele. Isalt ja pojalt langes suust tulvil seletusi, aga tütar ei käännud peadki, kui marsisime õue...

Tund hiljem tunnistas noormees, et ta oli armastanud seda tüdrukut seal veskis, armastanud nagu hulumeele juba leeriajast peale. Aga neiu oli olnud külm ja tagasihoidlik. See oli viinud noormehe meeleheitele, joodikute ja päevavaraste seltsi, ja ta oli juba varakult pere mädamunaks. Mässu parajasti puhkedes oli mölder tulnud talle teel vastu ja olnud võõrastavalt sõbralik. Nad olid rüübanud kogu õhtu koos, ja siis lepiti kokku, et Saimi on noormehe oma, kui ta on nõus andma punastele salateateid valgete üle, aga muudu, tühjalt, ei tarvitsenud ta tüdruku kodu läve üle astudagi. Kiusatus oli liiga suur, pealegi kui möldril oli küllalt viina õhutuseks, ja noormees oli jutustanud talle kõik, mis ta iganes kuulis. Möldri poeg saatis teated rinde teisele poolele ja tõi tulles tühiseid uudiseid, mida noormees siis võis teatada valgeile. — Aga tüdruk ei olnud muutunud, pigemini näitas ta noormehe vastu veel rohkem põlgust kui enne ja kadus igakord, kui mehed algasid oma harjunud rüügamist.

Kapten pöördus minu poole:

— Tooge see tüdruk siia, ütles ta. Oleks mõnus kuulda, kas ta oma tahtmisest oli püüiniseks noormehele.

— Õues kohtasin salga mehi ja nende keskel need kaks, kes olid jäänud Pajamäele.

— Kuidas läks? küsisin.

— Tee on taevani lahti, hüüdis üks meestest. Mõlemad paugud tabasid.

Seirasin noormehe rajatud rada läbi metsa ja tulin veski juure. Ukse ees rippus raske tabalukk ja väravallit viisid värsked jäljed kaugemale metsa. Tüdruk oli läinud teab-kuhu... Pöörsin silmad kuu poole, mille külma, rohetavat kilpi nüüd kattis hall, vinetav keha, nagu öökulli silma, — ja mind kummitas selle öise koha õudus. Siin minu taga oli maja, tühi kodu, mille see meeletu vennaviha oli hävitanud. Isa poegadega oli läinud ühele, tütar teisele poole, kas neist selle kodutalu künnisele pöördub ükski?

— Viibisin seal kaua, kuni vilu ajas mu tee. Pärale jõudnud, kuulsin, et mölder pojaga oli viidud ära, peamajja, ainult vangistatud noormees oli veel kohal. Ta ei küsinud midagi, aga ta silmis oli sõnatu palve, ja talt pääsis sügav kergendusohu, kui teatasin kaptenile:

— Maja oli tühi. Tüdruk oli suusatanud kuhugi kirde poole, arvasin, et on liiga hilja talle järgneda.

— Ei ole tarviski, tulime tematagi toime. See siin jääb kohale, kuni isale on teatatud — siis näeb...

Kaaslane kohendas jälle süsi ega ilmesti mõelnud enam jätkata. Lasksin tal olla ja mõtlesin minagi minevikku. Siis jätkas ta jälle:

— Ma ei ole eriliselt õrnatundeline, aga see tüdruk jäi mulle meele... Kohe pärast sõda reisisin sinna — elustama vanu mälestusi, aga läksingi kõrvale vaatamata otse veski juure. Seal oli võõras rahvas vastas. Keerdu-kaardu jõudsin selgusele, et tüdruk oli olnud talvel kellegi tädi juures Jämmas, saanud siis kuulda isa ja venna surmast, müünud veski ja rännanud üle mere Kanadasse. Seal ma siis seisin jälle selle tühja maja künnisel, aga sedakorda see oli minule tuhandest tühjem kui siis, kuid varem... Kuu tõusis nüüdki metsa tagant, aga see ei olnud enam roheline, ei külm ega kuum, see oli kevade kahvatu, tühihall kuu, nagu pihutäis pulbriks põlenud tuhka...

RANNU LAHINGU MÄLESTAMINE

Pühapäeval, 4. mail, avati Rannu külas (Kalvi vallas) Tallinna-Narva maantee ääres mälestuskivi vabadussõja Rannu lahingu mälestuse jäädvustamiseks, mis peeti 11. dets. 1918. a. ja oli tähtsamaid enamlaste pealetungi tõkestamisi.

Kivi ülesseadjaks oli Viru-Nigula mlvk. Kalvi komp.

Mälestuskivi avamisele olid kohale sõitnud kaitseliidu ülem kindral Roska, kindralid Põder, Tõnisson, kolon. Palk, Triik, Paavijaan ja vabadussõjakaegsed 4. polgu ohvitserid: kolon. Seimann, kolon. Vende, kolon. Koch; maleva p. major Vaher; major Kasemets; kaptenid Mets, Lents, Narits, Paurmann, Limberg, Raudsepp ja ltn. Kerde.

Mälestuskivi avamiseks oli Kalvi komp. üles rivistatud aukompaniina terves koosseisus, teised Viru-Nigula mlvk. üksused esindusmeeskondadena.

Enne avamist esitas malevkonna pealik n. ltn. Karukäpp malevkonda kindr. Põderile, kes üksusi tervitas teiste kõrgemate väejuhtide saatel.

Mälestuskivi avas sellest lahingust osavõtnud väeosade nimel vabadussõjakaegne 4. polgu ülem kol. Seimann, kes ise juhtis seda lahingut. Nimetas, et see on esimene juhtum Eestis, et püstitatakse mälestusmärk lahinguväljal.

Vaimuliku talituse pidas õp. Alver. Seepeale asus mäl.-kivi juure kindral Põder, kelle

ettepanekul hüüti kolmekordne elagu Eesti vabariigile ja vabariigi valitsusele, ühtlasi andis üle tervitusi kaitseministrilt ja tänas ilusa mõtte teostamise eest.

Järgmisena kõneles kindr. Tõnisson, vabandussõjaaegne Viru väerinna juht, andes ülevaatliku pildi vabandussõja esimesest järgust kui kõige raskemast ja soovides, et igähele peaks see kivi ütlema, et hädaohu korral tuleb meil alati vastu astuda vaenlasele, küsimata, kui palju ta meist on tugevam, ja meie jääme siis ka alati vabaks. Kindr. Roska ettepanekul hüütakse kolmekordne elagu Rannu lahingust osavõtjatele.

Oma kõnes tõi kindr. Roska esile, et vabandussõjas eestlaste vaim võitis Vene relvad, ja

soovis, et see vaim püsiks meie rahva hinges ka edaspidi. Lauldi „Eestimaa, mu isamaa“.

Viimasena kõneles veel kol. Seimann Rannu lahingu käigust ja tänas kohalikku kaitseliitu ja seltskonda ilusa mälestusmärgi eest Rannu lahingust osa võtnud vabandussõjalaste nimel.

Mlvk. peal. ettepanekul hüüdsid k.-l. kolmekordse elagu avamisele ilmunud auvõõraile ja kaaskodanikele, misjärel külalisile koolimajas naiskodukaitse poolt teed ja küpsiseid pakuti.

Mälestuskivi avamine kujunes kohal suur-sündmuseks, kokku tõmmates suured hulgad inimesi ka kaugemast ümbrusest.

Rahvanalju

Kuidas rannamees sai krahvist lahti.

Krahv Ihbinder keelanud oma valla peremeestele õlgede- ja heintemüügi. Vaatamata sellele käinud rannamehed ostmas sealt peremeestelt õlgi ja heinu. Kord tulnud rannamees Ihbinderi vallast õlekoormaga, temale vastu krahv toreda neljahobuse-tõllaga. Krahv küsutas mehe seisma ja käratas: „Kust sa need õled tood, kas Ihbinderi vallast?“

Rannamees vastu: „Kurat võtku Ihbinderi ja tema valda! Ons temal või ta vallal müüa õlgi? Sõidab teine ise nahkjad setukad ees ja niinene kiipikas järel.“

„Sõida edasi,“ käskis krahv kutsarit, „see mees on hull.“

Rannamees sõitis nüüd rahulikult õlekoormaga edasi.

Ülimad loomad.

Õpetaja küsis leeripoistelt „esimest õpetust“ seletades: „Missugused on kõige ülemad loomad?“

Poisid mõtlesid, kuid ei leidnud vastust. Viimati vastas Toojaagu Hans: „Matsimihkli must pooltäkk ja Tõnise-Tõnu tõmmu pull, need on ülimad loomad terves külas, nende vastu ei saa ükski.“

Toimetusele saadetud kirjandus

Võõrsõnade leksikon,

millest hiljuti ilmus „Elu“ kirjastusel ja Herbert Haljaspõllu toimetusel esimene vihik, töötab olla tulevikus väga kasulikuks käsiraamatuks meie lugevale publikule. Siia väljaandesse koondatakse ligi 18.000 võõrsõna seletuste ja päritolumärkustega ning lisatakse juure 600 võõrakeelist tark- ja vanasõna, samuti seletustega. Niisugusel kujul tohiks raamat oma ülesandeid meie kirjandusturul täita ja pidada sammu viimasel ajal eriti suure võõrsõnade sissetungiga. Kokku ilmuvat leksikon 5—6 vihikus, millest igaüks on 96 kaheveerulist lehekülge suur ja maksab 1 krooni. Vihud on kogu aeg üksikult müügil, koguteose ilmumisel aga võetakse nad üksikult müügil ära. Nagu meie kirjasaatja kaudu kuuleme, ilmuvat teine vihik juba maikuu lõpul, kuna kogu teos katsutavat viia lõpule juba käesoleva aasta lõpuks.

Raamatut tohiks igatahes soovitada kõigile raamatukogudele ja lugemislauadadele, kus tal kahtlemata ei saa tulla puudust käsitajast.

Male

Toimetaja A. Burmeister.

(Kirjade aadress: Tallinn, Narva mnt. 26, krt. 6.)

Järgmine partii sai Karlsbadi rahvusvahelisel meisterturniiril 8. iluduse auhinna.

Itaalia avang.

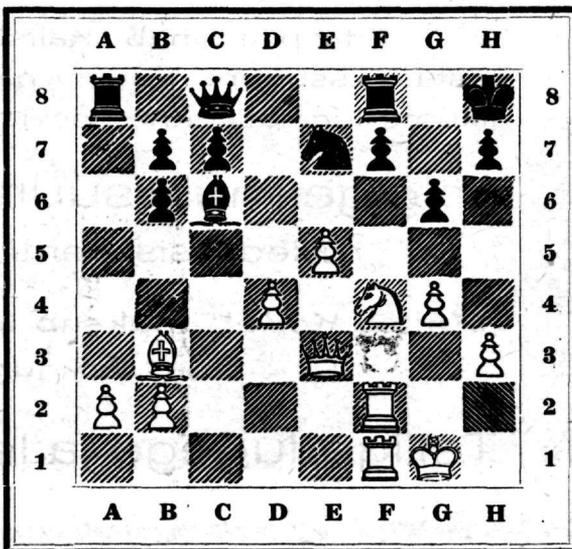
Valged:
Becker.

Mustad:
Mattison.

1. e4, e5, 2. Rf3, Rc6, 3. Oc4, Oc5, 4. O—O, d6, 5. c3, Rf6, 6. d4, ed, 7. cd, Ob6, 8. Rc3, Og4, Oe3, O—O, 10. Ob3, Ve8, 11. Ld3, Oh5, 12. Rd2, Rg4? (Parem oli Og6.) 13. Rd5!, Re3:, 14. fe, Vf8, 15. Vf2, Re7, 16. Rf4, Og4, 17. Vaf1, Le8 (ähvardas Re6). 18. h3, Od7, 19. Rc4!, g6 (kui e6, siis Rd6:, kui aga Ob5, siis Rb6:, Od3:, Rc8:, Of1:, Re7:+), 20. g4, Kg7, 21. e5 (ähvardab 22. Rb6:, ab, 23. Rh5+, gh, 24. Vf7:+), d5, 22. Rb6:, ab, 23. e4, de, 24. Le4:, Oc6, 25. Le3, Kh8.

Seis pärast mustade 25. sammu.

Mustad.

Valged.

26. Rh5!, gh, 27. V:f7, V:f7, 28. V:f7, Rd5, 29. Lh6, Lg8. 30. Od5:, Lg6, 31. Vf8+. Mustad andsid alla.

Käesoleva aasta sügisel saab sellest täis viis aastat, kui hakkas ilmuma „Kaitse Kodu!“ rahvusliku, idee- sid taotleva ja kodukaitse mõtet propageeriva ajakirjana.

Selle viie aasta jooksul on „Kaitse Kodu!“ julgelt ja vankumatult sammunud oma rada, jäädes kogu aeg truuks nendele põhimõtetele, mis juba esimese numbri ilmumisega üles seati.

Selle kõrval on „Kaitse Kodu!“ aga elanud läbi terve rea muudatusi oma välise ilme ümberkorraldamise sihis: on pandud tähele lugejate nõudeid ning viies neid kooskõlasse tegeliku elu arenemisega on „Kaitse Kodu!“ sisu väärtuse tõstmise läbi püütud kõik ära teha meie mitmekeelse lugejaskonna soovide rahuldamiseks.

Praegusel ajal on

„Kaitse Kodu!“ saanud otsitavaks perekonnaleheks, mida tõendab juba üksi see asjaolu, et ta lugejate arv viimaste aastate jooksul on tõusnud ligi 100%.

Edaspidi tahab „Kaitse Kodu!“ oma sisuväärtust veelgi tõsta, missugune asjaolu peaks tähendama ka kõige nõudlikuma lugejaskonna soovide rahuldamist.

Jälgige meie suur- ja pühadenumbreid, millede sisu eriti valitud ja pildirohke.

„Kaitse Kodu!“ maksab tellides ainult 6 krooni aastas.

Üksiknumber 20 senti.

Tellige, lugege ja levitage „Kaitse Kodu!“